

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1894. Andra Kammaren. N:o 26.

Fredagen den 6 april.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 29 nästlidne mars.

§ 2.

Till kammaren hade inkommit följande sjukbetyg, som upplästes:

Att riksdagsmannen herr A. Aulin är på grund af sjukdom (angina tonsillaris) förhindrad lemna sin bostad, intygas härmed.

Stockholm den 6 april 1894.

Tage Sjögren.
Leg. läk.

§ 3.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts på kammarens bord hvilande proposition till Riksdagen angående försäljning af förra militiebostället $1 \frac{1}{64}$ mantal Öjeby n:o 1 eller Gran i Norrbottens län.

§ 4.

Efter föredragning vidare af herr *A. Bexells* i senaste sammanträdet afgifna motion, n:o 166, beslöt kammaren att öfverlemna densamma till behandling af kammarens tillfälliga utskott n:o 4.

§ 5.

Föredrogs och bordlades för andra gången:

statsutskottets memorial och utlåtanden n:is 31, 32, 33 och 34; lagutskottets utlåtande n:o 39; och

Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 12.

§ 6.

Ledighet från riksdagsgöröman beviljades herr *J. G. Nyström* under fyra dagar från och med den 10 dennes.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes följande ärenden:

sammansatta bevillnings- och lagutskottets betänkande n:o 3, med anledning af Kongl. Maj:ts proposition n:o 3 med förslag till förordning angående husbondes eller arbetsgifvares ansvarighet för tjänares eller arbetares personliga utskylder;

lagutskottets utlåtanden:

n:o 40, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 227 § sjölagen;

n:o 41, i anledning af väckt motion angående upphäfvande af fideikommissstiftelser i fast egendom på landet;

n:o 42, i anledning af väckt motion om ändrad lagstiftning rörande oäkta barns arfsrätt;

n:o 43, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse af 49 § i förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871; och

n:o 44, i anledning af väckta motioner om ändring i 32 § värnpligtslagen;

Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 13, om ändring i sättet för utbetalning af den ersättning af statsmedel, som tillkommer vissa egare af skattefrälsehemman; och

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 14, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Konungen angående utredning rörande den kommunala rösträtten.

Kammaren beslöt, att dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

§ 8.

Justerades 2 protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 2,46 e. m.

In fidem
Hj. Nehrman.

Lördagen den 7 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades det i kammarens sammanträde den 31 nästförflutne mars förda protokoll.

§ 2.

Föredrogos och bordlades för andra gången:
sammansatta bevillnings- och lagutskottets betänkande n:o 3;
lagutskottets utlåtanden n:is 40, 41, 42, 43 och 44;
Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 13; samt
Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 14

§ 3.

Herr statsrådet m. m. *G. F. Gilljam* aflemnade Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

angående pensioner och gratifikationer till underbefäl och arbetare vid statens jernvägsbyggnader; och

angående jordafsöndring från indragna militiebostället Harby, n:o 1, i Stockholms län.

Dessa kongl. propositioner begärdes på bordet och bordlades till nästa sammanträde.

§ 4.

Till kammarens afgörande förelåg till en början Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 10, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om upphäfvande af kongl. kungörelsen angående vissa åtgärder till förekommande af kolerans utbredning bland rikets invånare den 14 juli 1893.

Ang. upphäfvande af kungörelsen den 14 juli 1893 angående vissa åtgärder till förekommande af kolerans utbredning bland rikets invånare.

Sedan uti en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 111, herr *L. P. Mallmin* föreslagit: att Riksdagen måtte besluta en skrifvelse

Ang. upphäfvande af kungörelsen den 14 juli 1893 angående vissa åtgärder till förekommande af kolerans utbredning bland rikets invånare.

(Forts.)

till Kongl. Maj:t med anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes förordna om upphäfvande af ofvanberörda kongl. kungörelse, hemstälde utskottet i nu föreliggande utlåtande:

»att Andra Kammaren måtte för sin del besluta, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t till kungörelsen angående vissa åtgärder till förekommande af kolerans utbredning bland rikets invånare den 14 juli 1893 foga det tillägg, att medicinalstyrelsen är berättigad att, der skäl dertill förefinnas, medgifva, dels att flera kommuner må gemensamt anordna sjukstuga, dels ock att de i kungörelsen i antydt syfte gifna föreskrifter må på det sätt kunna uppfyllas, att aftal på förhand uppgöres om upplåtande, vid förefallande behof, af sjukstuga med erforderlig utrustning och antagande på enahanda sätt af sjukvårdsbetjening och besigtningmän.»

Efter uppläsande häraf anförde:

Herr Mallmin: Som kammaren torde erinra sig, utfärdade Kongl. Maj:t den 14 juli 1893 tvenne kongl. kungörelser med föreskrifter mot kolerafarsoten. Den ena af dessa kungörelser, den om anskaffande och inrättande af kolerasjukhus eller kolerasjukstugor i hvarje församling med nödig sjukvårdsbetjening och utrustning, allt i enlighet med medicinalstyrelsens föreskrifter, är just den, i hvilken jag afser att få ändring. Såsom herrarne finna, har jag i min motion sagt, att den ifrågavarande kungörelsen lägger tunga bördor på kommunerna. Till bevis för detta mitt påstående vill jag be att få anföra de siffror, som medicinalstyrelsen angifver i sitt till kommunerna utfärdade kostnadsförslag för de kommuner, som nödgades bygga kolerasjukstugor. Det ena förslaget, för de smärre församlingarna, uppgår till 3,400 kronor, och det andra, för de större församlingarna, till 8,300 kronor — i sanning ganska aktningvärda belopp. Jag har vidare sagt i min motion, att dessa bördor icke äro rättvist fördelade. Till försvar härför ber jag att få åberopa den officiella statistiken öfver taxeringsförhållandena å rikets landsbygd. Det lägsta fyrktalet utvisas der vara 303 fyrkar, under det att det högsta, som finnes i någon församling, utgör 252,282 fyrkar, det vill med andra ord säga, att den största å Sveriges landsbygd befintliga kommun har något mer än 826 gånger högre taxeringsbelopp än den minsta. Det oaktadt skulle kommunen utgöra beskattningsenhet för de nya bördorna. Kan dylika bestämmelser vara med rättvisa och billighet öfverensstämmande? För min del tror jag det icke! Äfven om man utgår från den förutsättningen, att ingen nybyggnad behöfver ifrågakomma, så står likväl alltid den af utskottet till 300 kronor beräknade kostnaden för utrustningen kvar, hvilken kostnad för den stora församlingen är en obetydlighet, men deremot för fyra à fem småförsamlingar tillhopa utgör en ganska afsevärd utgift.

Hvad åsyftar väl den kongl. kungörelsen med den deri föreslagna

tillsyningsmannainrättningen? — Såvidt jag kan finna, åsyftar den icke något annat än att framtvinga en kommunal tjänstemannaklass, hvars uppgift skulle blifva sådan, att desse tjänstemän på grund af bristande insigter kunna komma att begå handlingar, hvilka kunna blifva af den mest ödesdigra beskaffenhet för dem, som enligt kungörelsen äro skyldiga att anlita desse tjänstemäns omdöme. Det torde också vara klart för litet hvar, att desse tillsyningsmän mången gång skulle komma i den mest brydsamma belägenhet vid utöfningen af sitt magtpåliggande värf. En sådan tjänsteman hade nemligen å ena sidan fruktan för misstag vid bedömandet af den besigtningsskyldiges uppgifna sjukdomssymptom och å den andra sidan fruktan för det ansvar, som den ifrågavarande kungörelsen stadgar, derest någon försumlighet kunde läggas honom till last vid utöfningen af hans magtpåliggande uppdrag — ett ansvarsstadgande, som efter min uppfattning blefve en fullkomlig nyhet på det kommunala området.

Jag har vidare i min motion sagt, att man kan sätta berörda kongl. kungörelses konstitutionella giltighet i fråga, och jag skall nu be att få anföra några yttranden och uttalanden, som torde belysa och styrka min uppfattning af denna del af frågan. Jag ber härvid att först få uppläsa regeringsformens 57 §, der det säges, att »Svenska folkets urgamla rätt att sig sjelf beskatta utöfvas af Riksdagen allena», samt derefter åberopa en auktoritet, som jag hoppas att kammaren godkänner, nemligen 1809 års konstitutionsutskott, hvilket i sitt memorial till regeringsformen säger: »Svenska folkets rättighet att genom Rikets Ständer sig sjelft beskatta har af utskottet blifvit sorgfälligt iakttagen. Det är denna sjelfbeskattningsrätt, som upprätthåller och befästar nationalrepresentationen. Dess vårdande är följaktligen icke blott för nationens välfärd utan äfven för dess frihet af yttersta vikt».

Med anledning af dessa bestämmelser och detta yttrande skall jag be att helt kort få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till min motion.

Herr Bergendahl: Jag kan icke neka, att, då jag i somras fick del af den kongl. kungörelsen den 14 juli 1893, jag blef högeligen förvånad öfver densammans tillkomst, enär jag, i likhet med hvad den ärade motionären anført, hyste betänkligheter — och jag hyser fortfarande sådana — huruvida denna kungörelse stod på fullt lagenlig grund. I likhet med motionären undrade jag, huruvida den kunde öfverensstämma med den § af regeringsformen, som motionären nyss uppläst, eller § 57 mom. 2. Utskottet har icke velat inlåta sig på denna sida af frågan, utan har hänvisat derpå, att helsovårdsstadgan för riket den 25 september 1874 och kongl. förordningen den 19 mars 1875 angående åtgärder mot införande och utbredning af smittosamma sjukdomar tillkommit utan Riksdagens hörande, och att de i nu ifrågavarande kongl. kungörelse meddelade föreskrifter låta till hufvudsaklig del härleda sig ur de bestämmelser, som finnas i nämnda

Ang. upphäfvande af kungörelsen den 14 juli 1893 angående vissa åtgärder till förekommande af kolerans utbredning bland rikets invånare.

(Forts.)

Ang. upphäf- stadga och kongl. förordning. Utskottet har dock icke kunnat genom
vande af kun- anförande af detta rubba mina betänkligheter eller de tvifvelsmål,
görelsen den 14 hvilka jag fortfarande hyser angående denna kungörelses laglighet,
juli 1893 an- gående vissa

Den 14 juli 1893 utfärdade Kongl. Maj:t två särskilda kungörel-
ser, afseende den ena förändrade föreskrifter till förekommande af kole-
rans *införande* i riket och den andra vissa åtgärder till förekommande
af kolerans *utbredning* bland rikets invånare.

Hvad nu den förstnämnda kungörelsen beträffar, är det gifvet,
att jag, lika litet som någon annan, kan vara emot, att Kongl. Maj:t

(Forts.)

inför förbättrade karantänsförhållanden och vidtager andra anordningar,
som stå i öfverensstämmelse med de ändrade tidsförhållandena och
med de förändringar i lagstiftningsväg angående detta ärende, som
utländska magter företagit eller kunna företaga. Men jag har icke
kunnat förlika mig med, att denna kungörelse föranledt de i den senare
kungörelsen gjorda bestämmelser, hvarigenom rikets kommuner fått
sig pålagda åtskilliga obilliga, tunga bördor, och hvarvid dessutom icke
rättvisa iakttagits i afseende på fördelningen af dessa de olika orterna och
kommunerna emellan. Sedan uti den förstnämnda kungörelsen angående
vissa åtgärder till förekommande af kolerans införande i riket åtskilliga
föreskrifter gifvits med afseende på fartygs undergående af karantän eller
vistande vid observationsplats samt angående passagerares och besätt-
nings efterbesigtning efter landstigningen, så har i den senare kun-
görelsen angående åtgärder till förekommande af kolerans utbredning
bland rikets invånare föreskrifvits, dels i 1 §, att i hvarje kommun i
riket besigtningmän skola, på kommunens bekostnad, af helsomyndig-
heten derstädes, anställas för undersökning af de personer, hvilka äro
underkastade efterbesigtning, dels i 9 § 2 mom., att hvarje kommun
skall inrätta lämpligt sjukhus eller sjukstuga med nödig sjukvårds-
betjening och utredning. Man kan dela kungörelsen i två afdelningar,
en, som rör sjukstugas anskaffande och utredning m. m., och en, som
angår den s. k. efterbesigtningen.

Hvad nu angår inrättandet af sjukstuga med dertill hörande utred-
ning, föreskrifva redan gällande helsovårdsstadga af den 25 september
1874 och den s. k. epidemistadgan af den 19 mars 1875, att hvarje
kommun skall vid farsots inträffande eller vid farsots befarande inrätta
sådan sjukstuga, och uti den sistnämnda stadgans 21 § tillförbindas
kommunalnämnderna att härutinnan vidtaga erforderliga åtgärder. Men,
säger utskottet, man kan betrakta hvad dessa stadgar föreskrifva om
sådana åtgärder som en död bokstaf, enär vederbörande helsovårds-
myndigheter icke kunna göra dem effektiva. Jag vill då hänvisa till
helsovårdsstadgans 35 och 37 §§, som ålägga Konungens befallnings-
hafvande att tillse, att helsovårdsnämnderna iakttaga sina skyldigheter
äfven i detta hänseende.

Hvad sedan beträffar den andra afdelningen i den kongl. kungö-
relsen, den som rör efterbesigtning, så är detta en nyhet som till-
kommit.

Utskottet säger — eller det framgår åtminstone af utskottets utlåtande — som om det icke skulle vara så farligt med dessa bördor, som ålagts kommunerna; och utskottet nämner bland annat en kommun i Halland, der kostnaderna i fråga icke uppgå till mer än 49 kronor för år. Härvid är dock att bemärka, att denna kommuns utgifter kunnat blifva så små, relativt taget, därför, att medicinalstyrelsen medgifvit kommunen åtskilliga lindringar i afseende å den kongl. kungörelsens tillämpning. De kommuner, som icke medgifvas sådana, komma naturligtvis att få vidkännas betydligt större utgifter. Men 49 kronor äro i alla fall ett icke så litet belopp. En sådan utgift skulle anses ganska dryg för mången kommun; och man måste betänka, att utgiften gäller icke allenast för ett år, utan för många år, för en lång följd af år, för en lång framtid. Då blir det till slut en betydande utgift, som kommunen åsamkats. Må nu vara, att medicinalstyrelsen har medgifvit och kommer att medgifva lindringar vid kungörelsens tillämpning; detta gäller den *nuvarande* medicinalstyrelsen; det kan ju komma en annan styrelse, som förfar annorlunda. Utskottet sjelft påpekar, att med vexlande medicinalstyrelser vexlande uppfattningar kunna göra sig gällande i fråga om tillämpningen. För min del tänker jag mig möjligheten, att en kommande styrelse kan komma att *skärpa* den kongl. kungörelsens bestämmelser, i stället för att, såsom den nuvarande styrelsen nu gjort, lätta desamma. Jag vill blott framdraga ett fall. Ritningarna, som medicinalstyrelsen publicerat, äro, enligt hvad den sjelf meddelat, endast afsedda att påvisa, hur en sjukstuga bör uppföras. En kommun är icke *skyldig* att inrätta en sjukstuga på så vis, som dessa ritningar angifva. Ja, så låter det nu, men en annan styrelse kan komma att säga: I *skolen* bygga på det viset!

Vidare säger utskottet — äfvenledes såsom bevis på att det icke är så farligt med dessa åligganden — att ungefär 90 procent af rikets kommuner redan genomfört den kongl. kungörelsens föreskrifter. Ja, det är naturligtvis så, men utskottet angifver icke närmare, huru många af dessa kommuner, som fått lindring sig medgifven. Detta ser man icke.

Nu skall jag be att få komma till den sida af frågan, som berör den orättvisa fördelningen af denna kommunala börda. Man vet, att medicinalstyrelsen omedelbart efter den kongl. kungörelsens utfärdande befriade Västernorrlands, Jemtlands, Vesterbottens och Norrbottens län från åtgärders vidtagande, med undantag af några kommuner, som stodo i närmare beröring med kommunikationslederna, och att medicinalstyrelsen på samma sätt sedermera befriat en hel del kommuner i riket. Jag *missunnar* visst icke dessa landsdelar, dessa kommuner, att de fått dessa lättnader, men jag *unnar* alla andra landsdelar och kommuner i riket, att de också skola få sådana. Det kan väl icke vara rätt, att kommuner, som äro så ogynnsamt belägna, att de skola mottaga första anloppet af en farsot, skola ensamma bära utgifterna för skyddsåtgärder, hvilka ju dock komma alla landsdelar och kommuner till

Ang. upphäfvande af kungörelsen den 14 juli 1893 angående vissa åtgärder till förekommande af kolerans utbredning bland rikets invånare.

(Forts.)

Ang. upphäfvande af kungörelsen den 14 juli 1893 angående vissa åtgärder till förekommande af kolerans utbredning bland rikets invånare.

godt. Jag kan således icke finna, att denna kongl. kungörelse bör fortfarande bestå, utan jag tycker, i likhet med den ärade motionären, att Riksdagen bör försöka åstadkomma en ändring härutinnan.

I afseende på de i kungörelsen lemnade föreskrifter om sjukstuga tror jag mig hafva visat, att sådana föreskrifter redan finnas. Således bortfaller i detta fall kungörelsens nödvändighet. Och i afseende på efterbesigtningen anser jag, att det icke bör vara kommunerna, som skola bekosta denna, utan staten. Jag föreställer mig också, att denna skall icke blifva förenad med så stor kostnad, om man ordnar denna något annorlunda, än kungörelsen föreskrifver. Jag tänker mig, att denna efterbesigtning under några dagar bör kunna försiggå å observationsorten eller dennas närhet. Om passagerarne finge uppehålla sig der under besigtningstiden, i stället för att genast fortsätta resan, kunde väl deraf i de allra flesta fall för dem icke uppkomma någon synnerlig olägenhet. Skulle handelsexpediter och dylika resande få dröja några dagar, innan de gifva sig af inåt landet, kan det väl icke vara till så stor skada.

När man ser på utskottets motivering, kunde man tro, att utskottet skulle komma med en annan hemställan, än det gjort. Utskottet säger: »På det att emellertid kommunerna ej må varda beroende af den skiftande uppfattning utaf kungörelsens innehåll, som inom medicinalstyrelsen kan göra sig gällande, tillåter sig utskottet, som anser skäl ej förefinnas för bifall till motionen i sin helhet, hemställa» — om en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran, att Kongl. Maj:t ville taga under öfvervägande, huruvida icke till kungörelsen den 14 juli 1893 kan fogas »det tillägg, att medicinalstyrelsen är berättigad att, der skäl dertill förefinnas, medgifva, dels att flera kommuner må gemensamt anordna sjukstuga, dels ock att de i kungörelsen i antydt syfte gifna föreskrifter må på det sätt kunna uppfyllas, att aftal på förhand uppgöres om upplåtande, vid förefallande behof, af sjukstuga med erforderlig utrustning och antagande på enahanda sätt af sjukvårdsbetjening och besigtning snämnd» — jag vet icke, hvad en sådan skrifvelse skall tjena till. Om man ser på medicinalstyrelsens skrifvelse af november sistlidet år, har medicinalstyrelsen redan medgifvit alla de lindringar, som här begäras af utskottet. Jag kan icke finna annat. Då jag på grund af hvad jag anfört icke kan yrka bifall till utskottets hemställan, utan till motionen — som jag ber att få göra — så är jag hufvudsakligen härtill föranledd af det motiv, att jag icke vill göra landets kommuner beroende af medicinalstyrelsens godtycke.

Herr Andersson från Malmö: Herr talman, mine herrar! Motionären har i sin motion föreslagit, »att Riksdagen ville besluta en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes förordna om upphäfvande af kongl. kungörelsen den 14 juli 1893 angående vissa åtgärder till förekommande af kolerans utbredning bland rikets invånare».

Då man vet, hvilka förfärliga härjningar, som denna svåra sjukdom gjort i vårt land, och då man vet, huruledes den på senaste tiden uppträdt med stor häftighet i våra närmaste grannländer, kan man icke annat än förundra sig öfver, att en sådan motion framkommit.

Det är nu rätt länge sedan vårt land hade någon hemsökelse af den hemska gästen, och det kan måhända vara på sin plats att något tala om, hvilken förfärlig förödelse och hvilka lidanden vårt folk genomgått vid de tillfällen, då denna farsot uppträdt här i landet.

År 1834 var det första gången, som koleran visade sig här i Sverige. Då inträffade från den 19 augusti till den 15 september 2,218 dödsfall i Stockholm. Jag vill icke här framhålla alla de förskräckliga detaljer, som voro förknippade med denna farsots härjande i huvudstaden. Jag skall emellertid be att få rekommendera arbetet »Gamla Stockholm» till påseende för herrarne här i kammaren. Der är nog beskriivet, huru det tillgick på den tiden och huru illa rustad man då var för den svåra epidemiens bekämpande. Samma år inträffade i hela Sverige nära 13,000 dödsfall i kolera.

År 1850 gästade koleran oss för andra gången, men då i något mildare form. Sistnämnda år var det i synnerhet städerna Malmö och Göteborg, som blefvo mest utsatta för denna sjukdoms härjningar; och det är just minnena från detta år, som gjort, att jag fått ett sådant pinsamt intryck ifrån den tid, då denna sjukdom med ganska stor häftighet uppträdde i Malmö stad. Jag var då en parvel på endast 9 år, men händelserna stå ändå så lifligt för mitt minne, och det är med fasa jag ännu tänker derpå. Jag mins, huru stora och starka menniskor inom ett par timmars förlopp lemnade detta jordiska, och jag såg personer, som i de förfärligaste krampryckningar inom några ögonblick antogo denna svartblåa färg, som är så karakteristisk för kolarsjuke. Jag var själf mycket svårt angripen af kolera, och man trodde allmänt, att jag icke skulle kunna genomgå sjukdomen. Hvad samhället led af denna farsots härjningar, är naturligtvis svårt att med siffror bevisa. Men det kan jag försäkra, att så svårt har det aldrig varit något år för Malmö stad som just det året. Samhället bestod då af icke mer än cirka 13,000 personer, men det inträffade ända intill 32 dödsfall per dygn. Man stod då mycket dåligt rustad för denna fiendes mottagande, och därför blef det som det blef.

År 1853 gjorde nämnda farsot äfven rika skördar i vårt land, fastän den icke hëljade så starkt som första gången, då den visade sig. Nämnda år afledo emellertid 8,775 personer i kolera, deraf i Stockholm 2,875, i Norrköping 852, i Gefle 239 och i Ystad 208. Sedermera har sjukdomen åter visat sig några gånger, men alltid i en mildare form.

Nu invänder man kanske, att det är ju uteslutande städerna, som hemsökts af den hemska gästen, och därför behöfver man icke på landsbygden vidtaga sådana omfattande åtgärder, som den kongl. kungörelsen föreskrifver. Men, mine herrar, det är ett fullständigt miss-

Ang. upphäfvande af kungörelsen den 14 juli 1893 angående vissa åtgärder till förekommande af kolerans utbredning bland rikets invånare.

(Forts.)

Ang. upphäf-
vande af kun-
görelsen den 14
juli 1893 an-
gående vissa
åtgärder till
förekommande
af kolerans ut-
bredning bland
rikets invä-
nare.

(Forte.)

tag. Äfven på landsbygden har den förskräckliga sjukdomen gjort rika skördar, i synnerhet år 1853. Då afledo nemligen i denna farsot på landsbygden uti Stockholms län 284 personer, i Upsala län 33, Skaraborgs län 69, Vestmanlands län 147, i Östergötlands 137, i Elfsborgs län 147, i Kopparbergs län 24, i Örebro län 58, i Vermlands 55, i Vesterbottens 18, i Blekinge 168, Hallands 29, i Göteborgs och Bohus län 567 personer. Uti Jönköpings, Södermanlands, Kalmar, Gefleborgs, Gotlands, Malmöhus och Kristianstads län inträffade endast ett färre antal dödsfall, hvarför jag icke uppger de siffrorna. Det märkliga inträffade, att det året fans det städer, belägna inom nu uppräknade län, som icke hade ett enda koleradödsfall. Så förekom t. ex. i Visby icke ett enda dödsfall, men på landsbygden 10. Uti städerna i Kopparbergs län inträffade inga dödsfall, men på landsbygden afledo 24. Uti Elfsborgs läns städer dogo endast 40, men på landsbygden 147, och i Vesterbottens städer endast ett dödsfall, medan på landsbygden afledo 18. Uti Göteborgs och Bohus läns städer inträffade 583 dödsfall, men på landsbygden förekom ett icke mycket mindre antal dödsfall, nemligen 567. Endast Norrbottens, Jemtlands och Kronobergs län skonades det året från den hemska gästens besök.

Häraf synes, att landsbygden äfven varit hemsökt af denna förfärliga farsot, och för några år sedan härjade den mycket svårt vid Höganäs-Ryd, hvaremot den icke, efter hvad jag kan påminna mig, visade sig på någon annan plats i landet. Med anledning häraf anser jag, att landsbygden bör i likhet med stadskommunerna vara skyldig att göra allt för att hindra kolerans spridning.

Med afseende på städernas utgifter till förberedande åtgärder för farsotens förekommande, så vill jag nämna, att de fått göra stora uppoffringar derför. De flesta städer i Sverige, som ligga invid kusten, hafva under förra och nästföregående år fått ikläda sig stora kostnader. Stockholm anslog förlidet år 50,000 kr. och Malmö samhälle har offrat under 1892 och 1893 till dessa extra utgifter öfver 43,000 kr.

Man anser ju i allmänhet, och detta med rätta, att det är hvarje individs pligt att efter förmåga deltaga i kostnaderna för fosterlandets försvar, och, mine herrar, jag undrar, om man icke kan ställa denna fråga i viss paritet med dessa skyldigheter. Om sjukdomen hemsöker ett visst samhälle, kan ingen med säkerhet säga, att sjukdomen skall begränsas inom det samhället. Det är dock en fiende, som kan stryka öfver hela landet; och då alltså det ena samhället likaväl som det andra kan blifva lidande deraf, så vill jag hemställa till herrarne, om icke hvar och en i sin stad bör vidtaga åtgärder till hämmande af denna fiendes framfart så godt han förmår. Man kan beräkna kostnaderna för sjukstugorna eller isoleringsstugorna, såsom jag bättre vill kalla dem, likaledes kostnaderna för ett par madrasser, ett par jernsängar, men de förluster, som det »gula spöket» åstadkommer, äro alldeles oberäknliga.

Den ärade motionären såväl som utskottet har liksom i förbigå-

ende ifrågasatt behörigheten för Kongl. Maj:t att pålägga en del af rikets invånare den beskattning, som här är i fråga. Jag vill icke tillåta mig att yttra mig om, i fall Kongl. Maj:t varit eller icke varit berättigad att göra det, men så mycket tror jag mig kunna säga, att, om farsoten inträngt i vårt land och utöfvat de förskräckliga härjningar, som den gjort vid flera föregående tillfällen, och Kongl. Maj:ts regering då icke vidtagit åtgärder för att hämma den, man då skulle haft större skäl att klandra Kongl. Maj:t därför än för de nu vidtagna åtgärderna.

Den näst föregående talaren yttrade bland annat, att rikets kommuner genom denna kungörelses utfärdande drabbats af tunga bördor, och att en kommuns utgifter för året belöpt sig till 49 kr., hvilket han ansåg vara en dryg tunga. Ja, bördor få vi alla vidkännas, men då man uti den af Kongl. Maj:t utfärdade kungörelsen vidtagit vissa lindringar i tillämpningen, så att kostnaderna för kommunerna blifva betydligt reducerade, kan jag icke föreställa mig annat, än att de åtgärder, som vidtagas på landsbygden, icke behöfva blifva så betungande. Det förundrar mig emellertid, att den ärade talaren anser 49 kr. som en *dryg* utgift för en kommun, då det gäller en så vigtig sak.

På grund af hvad jag nu anfört, kan jag naturligtvis icke yrka bifall till motionärens förslag, men jag är äfven litet tveksam, om jag kan yrka bifall till utskottets hemställan, emedan jag anser, att med de inskränkingar, medicinalstyrelsen gjort i kungörelsen, kan man komma ganska billigt från saken. En skrifvelse kan dock icke göra någon skada, hvarför jag anhåller att få instämma i utskottets förslag.

Herr *Ekströmer* instämde häruti.

Herr *Restadius*: Då koleran först uppträdde i Europa, sökte man genom karantän hindra den att sprida sig från ort till annan. Erfarenheten lärde dock snart, att anlitaandet af detta medel kostade för mycket, och att det derigenom vunna resultatet icke stod i något rimligt förhållande till de oerhörda uppoffringar och de hinder i varuutbytet, som genom karantänen orsakades. När sedermera vetenskapen upptäckte, att koleran stod i hufvudsakligt samband med eller uppkom genom den så kallade kommabacillen, och att smittofröet icke, såsom man förut velat antaga, spred sig genom varuutbytet, utan genom den menckliga samfärdseln, blef det allt mera uppenbart, att karantänen icke kunde lemna det skydd för faran, man af den fordrade. Man sökte då anlita besigtungs- och isoleringssystemet. Grundtanken i detta system ligger deri att med det minsta möjliga hinder för den allmänna samfärdseln söka utforska det eller de första fallen af kolera och genom deras kraftiga isolering hindra smittans kringspidande till andra. Att detta medel ock visar sig tillfredsställande, framgår deraf, att då 1892 koleran i så hög grad härjade i Hamburg, koleran likväl

Ang. upphäfvande af kungörelsen den 14 juli 1893 angående vissa åtgärder till förekommande af kolerans utbredning bland rikets invånare.

(Forts.)

Ang. upphäfvande af kungörelsen den 14 juli 1893 angående vissa åtgärder till förekommande af kolerans utbredning bland rikets invånare.

(Forts.)

icke, fastän Hamburg stod i mycket liflig samfärdsel med Tyskland, kunde i någon nämvärd grad utbreda sig. Detta af erfarenheten bekräftade system lades ock till grund för de förhandlingar, som försiggingo vid konventionen i Dresden 1893, och de principer, som då uttalades, voro i noggrann öfverensstämmelse med de lärdomar, som erfarenheten gifvit i Hamburg. Det är uppenbart, att regeringen i Sverige icke kunde förbise det sålunda pågående internationella arbetet för hindrande af kolerans spridning. Så har icke heller skett, utan regeringen har sökt inom landet få tillämpade nämnda principer, och resultaten af dess verksamhet i förevarande hänseende återfinnas i de båda af föregående talare omnämnda kongl. kungörelserna af den 14 juli 1893, af hvilka den ena afser de föreskrifter, som skola iakttagas af fartyg, kommande från kolerasmittad ort, eller af dem, som varit i beröring med fartyg afgångna från dylik ort, eller som haft kolerasjuk ombord. Enligt derom i författningen gifna föreskrifter åligger det sådant fartyg att anlöpa karantäns- eller observationsplats. Då emellertid författningen i fråga icke blifvit föremål för någon anmärkning, öfvergår jag till den, som i motionärens framställning egentligen afses, eller den senare författningen af samma dag. De bestämmelser, som i samma författning meddelas, kunna sammanfattas under två kategorier, den ena rörande besigtningssysteminstitutionen och den andra bestämmelserna om sjukvården.

Hvad nu först besigtningssystemet beträffar, är det gifvet, att det vore nyttigast och lämpligast, om besigtningen kunde anförtras åt legitimerad läkare, men landets belägenhet och folkmängdens ringa antal göra sådant omöjligt och nödvändiggöra, enligt min åsigt, anlita det af kommunala förtroendemän för fullgörande af ett sådant uppdrag. Att detta åliggande kan med god vilja af dem utföras, torde framgå deraf, att besigtningssmannen har att följa ett noggrant utstakadt reglemente, enligt hvilket hans åtgöranden bestå förnämligast deri, att då till hans ort ankommer en resande från kolerasmittad ort, skall han besöka denne och till hans besvarande framställa vissa frågor. Lemnar den resande derå tillfredsställande svar, och förekommer hos honom intet, som vittnar deremot, har besigtningssmannen att å den resandes sundhetspass derom göra anteckning. Finnes åter resanden behäftad med någon magsjukdom eller dylikt, som häntyder på kolera, åligger det besigtningssmannen att anlita närmast boende läkare och att genast isolera den sjuke. — Så enkla äro dessa bestämmelser, men lika enkla som de äro, lika viktigt är, att de noggrant uppfyllas, då systemets nytta är deraf i väsentlig mån beroende. Derför kan det icke eftergifvas, att, om en sådan person visar tredska eller försumlighet, man skall kunna med lagens tillhjälp tillhålla honom att fullgöra sin pligt. I annat fall stode vederbörande fullkomligt redlösa mot en sådan person.

Det är väl dock, tror jag, icke besigtningssysteminstitutionen, som hufvudsakligen utgör föremål för de anmärkningar, som blifvit gjorda,

utan bestämmelserna om sjukvården med hvad dermed står i samband. I detta afseende innehåller förordningen, att kommun skall anskaffa sjukstuga med två rum och kök jemte nödig sjukvårdsbetjening och utredning. Villigt medgifves, att utgifter härigenom föranledas för kommunerna, och att kommunernas förmåga att bära utgifter ofta är synnerligen vexlande, men om, på sätt utskottet förslagit, till lag höjes det förfaringssättet, som medicinalstyrelsen på senare tider iakttagit, eller att fullgörandet af författningens föreskrifter må ske på det sätt, att på förhand aftal uppgöres, att sjukstuga med tillbehör skall vid anfordran tillhandahållas, lära utgifterna icke blifva synnerligen beaktansvärda. Kommer så dertill, att, såsom utskottet ansett önskvärdt, flera kommuner må kunna sammansluta sig att fullgöra författningens föreskrift om sjukstuga, så blifva kostnaderna ännu mer nedbringande och föga afsevärda i förhållande till de välsignelserika följder, som af systemet, der det rätt tillämpas, är att förvänta. Jag ber att få i herrarnes minne återföra den uppgift, som förekommer i utskottets betänkande, att det finnes i Upland två kommuner, som hafva slutit sig tillsammans för fullgörande af författningens föreskrifter, och att den kostnad, som härigenom drabbar de båda kommunerna, icke bestiger sig till mer än 20 kronor om året. Icke kan den utgiften vara mycket betungande, allra helst i jmförelse med de frukter, som deraf kunna skördas.

Nu kan det anmärkas, att, med de lättnader, som medicinalstyrelsen medgifvit och utskottet föreslagit, hela institutionen blir en anordning på papperet. Jag vill gifva anmärkaren rätt derutinnan, att det enligt min åsigt vore lämpligare och för landet nyttigare, om denna institution kunde kraftigare genomföras, men då oöfvervinneliga svårigheter ur ekonomisk synpunkt synas deremot resa sig, anser jag det vara bättre att hafva något på papperet än alls intet.

Nu lefvande män hafva säkerligen blott genom hörsagor kännedom om de oerhörda svårigheter och olyckor, som i Sverige uppstodo genom koleran, då densamma år 1834 första gången gästade vårt land. Omkring 12,600 människor dogo deri. De epidemier, som sedermera uppkommit, hafva, om hänsyn ej tages till de spridda fall, som förekommo mellan åren 1854 och 1859, tillammans skördat 15,608 människor. Om svårigheterna under dessa sista epidemier icke varit så stora, voro de dock tillräckligt känbara för att framkalla en allmän veklagan i landet. Kan man undvika en sådan fara genom ifrågasvarande åtgärder, synes det mig, särdeles med hänsyn till de dermed förknippade ringa kostnaderna, att någon tvekan icke borde förefinnas, att de föreskrifna anordningarna, med den jemkning i dem, utskottet föreslagit, fortfarande böra lända till efter rättelse.

För dem, som, säkerligen manade af sitt hjerta, pläga föra fattig mans sak på tungan och ju äfven dermed mena uppriktigt, vill jag hafva framställt den erinran, att koleran i följd af sin natur företrädesvis gästar de hem, der fattigdomen och nöden herskar, äfven om den,

Ang. upphäfvande af kungörelsen den 14 juli 1893 angående vissa åtgärder till förekommande af kolerans utbredning bland rikets invånare.

(Forts.)

Ang. upphäfvande af kundgörelsen den 14 juli 1893 angående vissa åtgärder till förekommande af kolerans utbredning bland rikets invånare.

(Forts.)

ehuru mindre ofta, objuden inställer sig i rik mans boning. Fattigdomens börda är nog i och för sig tung, och huru lättnad i densamma skall kunna åstadkommas, är ett af tidens många olösta spörsmål, och jag frågar därför, om det kan vara rättvist och billigt att genom uraktlåtenhet att vidtaga nödiga skyddsåtgärder utsätta de fattige för en fara af så förskräcklig natur, som koleran i sig innesluter.

Jag vill ytterligare göra ett spörsmål. Finnes det några af kammarens ledamöter, som, efter det anordningarna i fråga blifvit vidtagna i 90 % af landets kommuner, vilja påtaga sig det ansvaret, att, när koleran inträffar, genom dessa anordningars upphäfvande, landet skall stå redlost och hjälplöst mot densamma?

Många flera anmärkningar af mer eller mindre vigt har jag samtalsvis hört framställas mot författningen. Bland dem vill jag till besvarande upptaga en eller annan. Det säges, att, när koleran kommer, det lätt kan hända, att besigtningmännen och sjukvårdsbetjente af farhåga för sjukdomen taga till flykten. Är denna farhåga riktig, så visar det intet annat än nödvändigheten af att mot sådana pligtförgätna människor använda lagens arm. Men om sådan pligtförgätnhet ändock skulle i något fall inträffa, kan jag och många med mig med glädje vitsorda, att, när faran hotar, de bättre krafterna i människans inre framträda med en förut icke anad styrka, och att det vanligen är så, att i farans stund, när olyckan står för dörren, de vackraste bladen i människolifvets historia varda fullskrifna med rörande drag af uppoffring och barmhertighet. Det finnes bland individerna en samhörighetskänsla, som icke tillstädjer, att man står sysslös, när sådan fara inträffar, och som gör, att man under lugna tider bereder sig att möta och afvärja faran. En sådan samhörighetskänsla finnes äfven mellan civiliserade länder, och den har funnit sitt uttryck i det internationella arbete, som pågick vid konventionen i Dresden. Jag vill icke, mine herrar, att Sverige i humanitetens och mensklighetens tjänst skall stå likgiltigt och ställas i jembredd med Spanien och Balkanstaterna, och jag tror icke heller att man skulle låta sådant opåtaladt länge pågå.

Några af de anmärkningar, som af föregående talare framstälts, skall jag i korthet söka gendrifva.

Motionären har till en början erinrat derom, att genom ifrågasvarande författning skulle kommunerna tillskyndas en utgift från 3 å 4,000 kronor ända till 8,000 kronor. Utskottet har redan fäst uppmärksamheten derpå, att i denna uppgift ligger ett icke så litet missstag, härledande sig deraf, att medicinalstyrelsen utskickat, kostnadsfritt, till landets kommuner förslag till nybyggnad af sjukhus, för den händelse kommunerna skulle vara sinnade att uppföra sådana. Det beror följaktligen på kommunerna sjelfva, om sådana kostnader skola tillskyndas dem eller icke.

Vidare talade han derom, att kommunernas förmåga att bära ytterligare bördor icke vore stor. Ja, det vill jag icke bestrida, men

derför har Kongl. Maj:t också medgifvit medicinalstyrelsen rätt att förfara efter sig företeende omständigheter.

Motionären har äfven fäst uppmärksamheten derpå, att författningen möjligen icke skulle hafva tillkommit i den ordning, grundlagen föreskrifver. Utskottet, hvars talan jag nu för, torde icke vara behörigt att ingå i närmare pröfning derom, och jag skall därför för närvarande förbigå samma anmärkning.

En annan talare på skaraborgsbänken, hvars anförande jag icke fullt uppfattade, har rättat en anmärkning deremot, att åtskilliga län skulle blifvit befriade från de förpligtelser, författningen innehåller. Grunden dertill är naturligen, att man i dessa län i allmänhet icke har att frukta för kolerafaran, och för öfrigt är detta medgifvande förenadt med den inskränkningen, att, der man i dessa län har jernvägsförbindelser eller sjökommunikationer, författningens bestämmelser skola tillämpas.

Samme talare har vidare såsom önskemål framhållit, att staten skulle anskaffa de sjukstugor, hvarom nu är fråga, äfvensom bekosta anställande af besigtningmän. Jag behöfver icke säga, hvilka oerhörda kostnader derigenom skulle för staten uppstå, kostnader mångdubbelt större än dem, som behöfva ifrågakomma, der skyldigheten åligger kommunerna sjelfva. Vidare tillåter jag mig fästa uppmärksamheten derpå, att städerna — och land och stad böra väl i detta hänseende vara likställda — äro pligtiga att sjelfva anskaffa sjukhus.

Samme talare erinrade derom, att pröfningen af författningens föreskrifter skulle vara beroende på medicinalstyrelsens godtycke. Jag behöfver väl knappast anmärka, att den, som handlar under tjänstemannaansvar, icke eger låta leda sig af godtycke. Gör han emellertid det, är han underkastad det ansvar, lag stadgar för vårdslöshet eller oförstånd i embetsutöfning.

På grund af hvad jag anført, skall jag tillåta mig att yrka bifall till utskottets förslag, helst som enligt min öfvertygelse erforderliga åtgärder för kolerans afvärfande icke kunna vidtagas med mindre kostnader än de, som påkallas af författningens föreskrifter med den lindring i dem, utskottet föreslagit.

Herr Hedin: Herr talman! Det torde måhända icke vara för tidigt, att diskussionen får återföras till det verkliga och hufvudsakliga ämne, som vi nu hafva att pröfva. Jag känner mig således icke i någon mån uppfordrad att följa de två föregående talarne på de vidlyftiga utflygter från detta ämne, på hvilka de låtit sig föras af känslöstämningens vågor.

Då jag, herr talman, skall tillåta mig att instämma i motionärens yrkande om afslag å utskottets hemställan och bifall till motionen, så gör jag det till en del för att söka åvägabringa en bättre öfverensstämmelse mellan utskottsbetänkandets kläm och utskottsbetänkandets rubrik, hvilka stå i en verklig motsägelse mot hvarandra, men detta är naturligtvis icke mitt hufvudsakliga motiv. Jag vågar, herr talman,

Ang. upphäfvande af kungörelsen den 14 juli 1893 angående vissa åtgärder till förekommande af kolerans utbredning bland rikets invånare.

(Forts.)

*Ang. upphäf-
vande af kun-
görelsen den 14
juli 1893 an-
gående vissa
åtgärder till
förekommande
af kolerans ut-
bredning bland
rikets invå-
nare.*

hysa den förhoppning, att den dagen aldrig skall komma, då svenska Riksdagen, åtminstone Andra Kammaren, bifaller ett sådant förslag som det, hvilket nu blifvit af dess fjerde tillfälliga utskott för kammaren framlagdt. Ett bifall till utskottets hemställan skulle nemligen innebära, att kammaren erkände, det Kongl. Maj:t vid utfärdande af kungörelsen den 14 juli 1893 har handlat inom gränserna för sin grundlagsbestämda befogenhet, och derigenom skulle kammaren också iklåda sig ansvaret för ytterligare nya, *om möjligt* ännu längre gående ingrepp i den kommunala sjelfbeskattningsrätten.

(Forts.)

Den ärade motionären har redan i sitt anförande påmint kammaren om innehållet af andra stycket i 57 § regeringsformen: Huruledes särskilda menigheter må för egna behof sig beskatta, bestämmas genom kommunallagarne, hvilka af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftas. Dessa kommunallagar innehålla icke någon bestämmelse, icke ett enda ord, som gifver anledning dertill, att kommunal beskattning skulle få påbjudas af någon annan myndighet än de enligt samma lagar inrättade kommunala myndigheterna. Det förhåller sig visserligen så, att för *vissa ändamål* kommunal skattskyldighet är påbjuden genom andra lagar än kommunallagarne. Så är förhållandet med prestafönningen, med klockarnes aflöning, med kostnaderna för folkskoleväsendet. Så är också förhållandet med kostnaderna för de allmänna byggnader, som omtalas i 26 kap. byggningsabalken och i de lagar, genom hvilka detta kapitel i den allmänna lagen blifvit ändradt. Men den skattskyldighet för dessa ändamål, som sålunda är genom särskilda lagar kommunerna ålagd, den är föreskrifven i författningar, stiftade af Kongl. Maj:t och Riksdagen gemensamt. Deremot, någon rättighet för Kongl. Maj:t att på egen hand föreskrifva ändamål, för hvilka kommunerna skola åläggas beskattning, någon sådan rättighet finnes icke medgifven i grundlagen, och den finnes icke heller medgifven i någon annan lag. Detta oaktadt har utskottet på sid. 14 i sitt betänkande sagt, att det för en sådan förment Kongl. Maj:ts rätt har funnit stöd i dels helsovårdsstadgan af 1874, dels den året derefter utfärdade epidemistadgan. *Om* det nu verkligen förhölle sig så — jag skall sedermera återkomma till detta *om* — att Kongl. Maj:t i någondera af de nu nämnda förordningarna gifvit till känna den pretentionen, att han skulle ega att i kraft af sin administrativa lagstiftningsrätt uppställa vissa, ett eller flera ändamål, för hvilka kommunerna skulle blifva underkastade kommunal skattskyldighet, *om* det förhölle sig så, då vore denna Kongl. Maj:ts pretention icke giltig och lagligen gällande därför, att den blifvit af Kongl. Maj:t i en administrativ förordning proklamerad. Utskottet kan naturligtvis icke vara okunnigt derom, att Kongl. Maj:t icke eger att uti en på administrativ väg tillkommen förordning rubba gällande bestämmelser i grundlag, i allmän lag eller i kommunallag. Då utskottet icke desto mindre, oaktadt det omöjligen *kunnat* vara okunnigt derom, från helsovårdsstadgan af 1874 velat hemta stöd för en sådan Kongl. Maj:ts

förmenta rätt, så är detta verkligen från utskottets sida att lika mycket misshandla logikens fordringar och svenska folkets rättigheter. Men nu förhåller det sig för öfrigt så, att det stöd, som utskottet trott sig der finna — ett i alla händelser absolut värdelöst stöd — det stödet finnes icke i 1874 års helsovårdsstadga. Utskottet har läst helsovårdsstadgan på ett sätt, som verkligen icke är tillåtet för någon, som icke på samma gång öppet tillkännagifver, att det enda, han afser, är antingen ett dåligt skämt eller en ännu sämre advokatyf. Utskottet har citerat 32 och 34 §§ i helsovårdsstadgan, hvilka icke innehålla annat än anvisningar, jag förmodar kloka och förståndiga, för helsovårdsnämnd eller såsom sådan fungerande kommunalnämnd; men utskottet har lyckats hoppa öfver 27 § 3 mom. och 36 § 1 mom. i samma stadga. Jag kan icke säga, att utskottet har utfört denna rörelse med någon synnerlig grace, men det har skett med en lätthet och en högre lyftning, som jag knappt hade väntat hos så pass till åren komna ledamöter i Andra Kammaren. Eftersom utskottet varit så sysselsatt med besväret att plädera för allt, hvad olagligt och i yttersta grad oeftertänksamt i denna sak förelupit, att utskottet icke haft tillfälle att taga kännedom om dessa för denna fråga alldeles afgörande bestämmelser i helsovårdsstadgan, så skall jag, herr talman, be att få läsa upp 27 § 3 mom., så lydande: »För erhållande af de för kommunalnämndens verksamhet i afseende å helsovården erforderliga medel har nämnden att vända sig till kommunalstämman eller kommunalfullmäktige, i öfverensstämmelse med hvad uti gällande förordning om kommunalstyrelse på landet är eller varder i allmänhet stadgadt.» I 36 § 1 mom. stadgas i öfverensstämmelse härmed och i bästa öfverensstämmelse med lag och rätt, att, om kommunalnämnden finner lämpligt vidtaga vissa der tillstyrkta åtgärder, dessa äro beroende på, om medel till kostnadernas bestridande stå till nämndens förfogande eller kunna af nämnden anskaffas. Häraf behagade herr talmannen finna, att, när Kongl. Maj:t för tjugu år sedan utfärdade helsovårdsstadgan — och detsamma gäller om epidemistadgan af 1875 — Kongl. Maj:t alldeles icke, på sätt Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskott har inbillat sig, glömde 57 § regeringsformen och kommunallagarne, eller tillät sig att på egen hand i administrativ väg påbjuda det eller det ändamålet för en kommunal beskattning, hvarom icke någon af Kongl. Maj:t och Riksdagen gemensamt stiftad särskild lag eller kommunallagen någonting innehåller. Nej, kolera-ukasen af den 14 juli 1893 är i sjelfva verket något nytt och i sin genre utan motstycke.

Den är något nytt, herr talman, icke blott derigenom, att den inriper i den kommunala sjelfbeskattningsrätten, utan den är det äfven derigenom, att Kongl. Maj:t trott sig kunna delegera denna sin sjelftagna magt att ett embetsverk, åt en myndighet, som icke i någon grad eller i någon form är för Riksdagen ansvarig. Huruledes denna myndighet kommer att utöfva denna af Kongl. Maj:t först sjelftagna

Ang. upphöjande af kungörelsen den 14 juli 1893 angående vissa åtgärder till förekommande af kolerans utbredning bland rikets invånare.

(Forts.)

*Ang. upphä-
vande af kun-
görelsen den 14
juli 1893 an-
gående vissa
åtgärder till
förekommande
af kolerans ut-
bredning bland
rikets invä-
nare.*

(Forts.)

och sedermera åt den ifrågavarande myndigheten delegerade magt, derom kommer icke konstitutionsutskottet att få läsa något i statsrådsprotokollen. Det kommer således konstitutionsutskottet icke i tillfälle att fästa Riksdagens uppmärksamhet på eller att göra något yrkande om ansvar för. Det är medicinalstyrelsen, som hädanefter kommer att på det ifrågavarande området undervisa det svenska folket om, huruledes dess af grundlag och andra lagar hägnade kommunala beskattningsrätt kan genom administrativt godtycke tillintetgöras.

Och det är icke nog med, att Kongl. Maj:t har tagit sig en magt och att Kongl. Maj:t har delegerat denna magt åt en myndighet, som icke står till svars för Riksdagen, utan det kommer ännu något tredje till. För den händelse att någon kommun, trygg i känslan af sin lagbestämda rätt, skulle vägra att underkasta sig laglösa påbud, då har Kongl. Maj:t med en annan själftagen rätt bemyndigat medicinalstyrelsen att förelägga verkande viten. Dessa viten skola naturligtvis sträcka sig äfven derhän, att, om en kommun, som sannerligen icke har någon befogenhet att pålägga någon af sina medlemmar såsom ett personelt servitut att blifva besigtningssman, icke kan anskaffa någon besigtningssman, medicinalstyrelsen då skall straffa denna kommun genom att pålägga den verkande viten, för att den icke gör det omöjliga.

Då jag, såsom jag vill minnas, för fyra år sedan, tillät mig att bevekligt varna kammaren för att bifalla en då af en motionär ifrågasatt åtgärd, genom hvilkens godkännande från kammarens sida ett erkännande också skulle hafva blifvit gifvet åt Kongl. Maj:ts rätt att utrusta underordnade myndigheter med denna vitesmagt, hvilken innebär en magt att vid sidan af gällande lagstiftningsformer stifta nya lagar och konstruera nya brott, då trodde jag icke, att den dagen skulle vara så nära, då denna vitesmagt skulle hota att tillintetgöra den kommunala själfbeskattningsrätten, enligt 57 § regeringsformen och gällande kommunallagar. Om man icke vidtager någon allvarlig åtgärd för att stäffa sådana tilltag, hvart kommer det då att bära hän? Kammaren behagade erinra sig, att Kongl. Maj:t tillät sig stifta, förutom helsovårdsstadga, ordningsstadga, brandstadga och byggnadsstadga för rikets städer, att Kongl. Maj:t tilltrött sig förklara, att dessa tre sistnämnda förordningars bestämmelser kunna tillämpas äfven å vissa ställen på landsbygden, och att Kongl. Maj:t, när han förklarat allt detta, också naturligtvis anser sig hafva rätt att bestämra, att dessa tre förordningar skola gälla *öfrerallt* på landet. Kongl. Maj:t har också i helsovårdsstadgan tillegnat sig rätt att låta till landsbygden utsträcka allt, hvad stadgan innehåller om helsovård i städerna. Med sådana ekonomiska förordningar och med tillägg af vitesmagten såsom tvångsmedel och straffmedel kan man verkligen komma bra nog långt. I alla händelser kan man på den vägen komma mycket längre, än man skulle kommit genom den för några dagar sedan här i kammaren så ifrigt debatterade undersökningen af fattigvårdsförhållandena, ty fattigvårdslagen stiftas dock icke af Kongl.

Maj:t allena och fattigvårdsmålen afgöras *ännu* i högsta instans af högsta domstolen, ehuru visserligen Kongl. Maj:t i år föreslagit Riksdagen att undanrödja äfven denna garanti. Jag säger, att vi skola komma långt på denna väg, om icke Andra Kammaren omsider besluter sig för att taga frågan om den administrativa lagstiftningens inkräkting på grundlagar, civillagar, strafflagar, beskattningsslagar i allvarligt öfvervägande och en gång söker sätta något hinder i vägen för denna fortgående inkräkting.

Ang. upphäfvande af kungörelsen den 14 juli 1893 angående vissa åtgärder till förekommande af kolerans utbredning bland rikets invånare.

(Forts.)

Gustaf III har en gång berömt sig af den skicklighet, med hvilken han gick till väga, då han vid början af 1778 års riksdag skilde mellan de ärenden, hvilka han ansåg sig böra underställa Riksdagens beslut, och dem, i hvilka han förbehöll sig att ensam besluta.

När han i början af nämnda riksdag för rikets ständer framlade, till inhemtande af deras *yttrande*, ett par ärenden, så begagnade han om dem uttrycket »ekonomiska» mål, och samma uttryck upprepades sedan i det svar, i hvilket ständerna afgäfvö sitt utlåtande, sitt råd angående dessa ärenden. Sålunda uppkom denna benämning, ekonomisk lagstiftning, under hvilken terms skyddande hägn sedermera omätligt ofog bedrifvits. Icke kunde 1809 års grundlagsstiftare förutse, till hvilken grad detta ofog skulle breda sig ut öfver hela vårt samhällslif; men icke desto mindre rekommenderade de åt sina efterföljare att taga frågan om reglerande och begränsning af det ekonomiska lagstiftningsväldet under öfvervägande. Det skedde uti ett lagutskottsbetänkande för 84 år sedan. Men huru hafva deras efterkommande iakttagit detta testamente? Konstitutionsutskottet vid riksdagen 1867 har sagt, och mer än ett efterföljande konstitutionsutskott har upprepat, att utvecklingens gång i detta århundrade varit den, att faktiskt en stor del af den ekonomiska lagstiftningens magtområde blifvit lagd under den allmänna lagstiftningen, d. v. s. under Riksdagens medbeslutanderätt, och att man skäligen lugnt kan låta § 89 i regeringsformen vara i fred, därför att man i alla fall utan grundlagsändring allt mer och mer närmar sig det mål, som motionärerna vid 1867 års riksdag åsyftade. Men detta påstående hvilat på ett ofantligt misstag. Det verkliga förhållandet är, att sedan 1809 till följd af den oerhörda, vid början af detta sekel icke af någon menniska anade samhällsutveckling dels gamla förutvarande rättsområden — med rättsområden menar jag verksamhets- och intresseområden, der lagen måste träda regelbindande in — hafva utvecklats och omskapats på ett sådant sätt, att de numera äro oigenkänneliga, och dels helt nya rättsområden uppkommit. Allt detta, såväl de nya som utvidgningen af de gamla rättsområdena, har under detta århundrade Kongl. Maj:t sträfvat att slå under sin ekonomiska lagstiftningsmagt, hvilken derigenom utvidgats i en grad, om hvilken våra grundlagsstiftande fäder aldrig kunde drömma. Jag skall icke upprepa den oerhörda massa af exempel, som erbjuder sig för mig; jag vill endast nämna några, i hvilka kammarens ledamöter må kunna studera histo-

Ang. upphäfvande af kungörelsen den 14 juli 1893 angående vissa ätgärder till förekommande af kolerans utbredning bland rikets invånare.

(Forts.)

rien om huru Kongl. Maj:ts lagstiftningsenvälde gjort sig gällande, såsom privatbankslagstiftningen, jernvägskoncessionerna, tillstånd för utländingar att besitta svensk jord, grufvor och skogsegendomar m. m. Hafva vi icke under de sista åren upplefvat, att Kongl. Maj:t aldeles tydligt gifvit till känna den pretentionen att under sitt ekonomiska lagstiftningsenvälde lägga hela arbetarelagstiftningen? Huru långt förblindelsen i detta sistnämnda fall kan gå, derpå skall jag be att få anföra ett enda exempel. Kongl. Maj:t framlade år 1890 för Riksdagen — med begäran om dess *yttrande*, men förbehållande sig rätten att sjelf allena stifta lag — ett förslag angående arbetareförsäkring. Såsom kammaren vet, innehåller 6:te kapitlet strafflagen några svaga, aldeles rudimentära begynnelse till lagstiftning om skadestånd, ersättning för skada, ådragen genom brottslig handling, vare sig uppsätlig eller icke. Man skulle redan af denna omständighet vilja draga den slutsatsen, att ingen skulle kunna falla på den idén, att den ytterligare utveckling, arbetarelagstiftningen kräfver i afseende på skadestandsfrågan, skulle kunna vara något, som faller under rubriken »allmänna inrättningar» eller »rikets allmänna hushållning», hvarom § 89 regeringsformen talar. Man skulle icke hafva tänkt sig, att Kongl. Maj:t kunde ifrågasätta, att det tillkomme honom allena att stifta lag, som ålägger arbetsgifvare ersättningskyldighet; ehuru han bevisligen icke haft någon skuld ens genom vållande i en en arbetare ådragen skada; men Kongl. Maj:t glömde, att han icke eger att stifta lag i sådana fall. Hafva vi icke under denna riksdag haft ett exempel på att Kongl. Maj:t anser, att det tillkommer honom att stifta skogslag? Det var visserligen blott fråga om skogslag för Gotland, men eger Kongl. Maj:t att stifta sådan lag som den för Gotland föreslagna, då eger han också göra det för hela Sveriges rike. Hafva vi icke upplefvat, att Kongl. Maj:t gör anspråk på att ensam stifta grufstadga, för att icke tala om, att Kongl. Maj:t röjt sin mening, att honom allena tillkommer att stifta mantalsskrifningsförordningen, trots den betydande inverkan, denna förordning har på enskilda personers rätt, på deras rösträtt och deras skattskyldighet? Ja, för närvarande ligger hos statsutskottet en kongl. proposition, i hvilken man i departementschefens anförande till statsrådsprotokollet kan läsa, att, om Riksdagen beviljar det för ett visst ändamål begärda anslaget, departementschefen sedermera ämnar tillstyrka Kongl. Maj:t att besluta en mot regeringsformen uppenbart stridande bestämmelse. Detta står att läsa i den ifrågavarande kongl. propositionen. I går utdelades här ett betänkande från ett Första Kammarens tillfälliga utskott, deri utskottet hemställer, att kammaren måtte för sin del besluta, att Riksdagen hos Kongl. Maj:t anhåller, det Kongl. Maj:t ville begagna sin rätt — hvilken rätt? En sådan der rätt, som Kongl. Maj:t tager sig, helst när Riksdagen gör anhållan derom, men för öfrigt mycket vidsträckt, äfven när Riksdagen aldrig bedt derom — sin rätt att uti den allmänna näringslagstiftningen införa konfiskationsstraff på ett område,

der det förut icke finnes. Jag tänker, att mången, om han i en hastig vändning skulle få den frågan: hvilken är det, som stiftar strafflag i vårt land? skulle svara: den kan icke stiftas annat än af Kongl. Maj:t och Riksdagen gemensamt. Jo, vackert! I många lagar och förordningar, som Kongl. Maj:t på egen hand utfärdar, påbjuder han icke blott böter med den bestämmelsen, att de vid bristande tillgång skola förvandlas efter allmän strafflag, utan Kongl. Maj:t påbjuder också omedelbart fängelsestraff. Nu finner detta förutnämnda Första Kammarens utskott lämpligt att bedja Kongl. Maj:t utsträcka denna sin magt derhän att påbjuda konfiskationsstraff på ett område, der det hittills icke funnits.

Jag upprepar det, herr talman, det är på tiden, att Andra Kam-maren åtminstone, om icke någon annan gör det, reser sig allvarligt mot detta oerhörda missbruk, till följd af hvilket svenska Riksdagens lagstiftningsrätt, svenska folkets beskattningsrätt äro på väg att gå under. Denna § 89 i regeringsformen intager icke stort rum i grund-lagen, men den är lik den lilla droppen olja, som breder sig ut till en förvånande stor fläck. Den underminerar grundlagen och allmänna lagen, såväl civillag som strafflag, samt framför allt beskattningsrätten. Den är »en sappör, för hvilken ingenting är heligt». Om jag, herr talman, hade en önskan såsom i sagan, en önskan, som straxt skulle gå i fullbordan, då tror jag — ehuru jag visserligen kunde hafva många andra önskningsar — att jag icke skulle tveka så synnerligen länge, innan jag svarade: då önskar jag, att § 89 i regeringsformen måtte försvinna och förintas, så att ingenting annat måtte blifva kvar af densamma än minnet af det ofog, den gjort, till en varning för kommande tider, och att på den plats, der denna § stått, måtte in-rymmas några rader, svarande mot ett par artiklar i den belgiska grundlagen, som säga, den ena, att Kongl. Maj:t icke eger några andra befogenheter än de, som genom konstitutionen eller de i kraft af sjelfva konstitutionen stiftade lagar äro åt honom formligen uppdragna, och den andra, att domstolarne icke ega att tillämpa några förordningar eller reglementen, som stå i strid med lagarne.

Jag upprepar, herr talman, min anhållan om afslag å utskottets hemställan och bifall till motionärens förslag.

Herr Petersson i Dänningelanda: Det kan visserligen vara vågadt att påräkna kammarens uppmärksamhet efter ett sådant anförande, som den föregående talaren nu haft; men det var med anledning af den ärade talarens på skånebänken yttrande, som jag begärde att få säga några ord. Han framställde en mörk skildring af kolerans framfart i vårt land under de år, den hemsökte detsamma, och jag är ense med honom deri, att hvad han skildrat var fullkomligt sant. Men jag tror, att det var blott den ena sidan af saken, som han framställde, och att vi äfven måste se den från en annan synpunkt. Det är nemligen en stor skillnad mellan de sanitära förhållandena nu och på den tiden, då

Ang. upphäfvande af kungörelsen den 14 juli 1893 angående vissa åtgärder till förekommande af kolerans utbredning bland rikets invånare.

(Forts.)

*Ang. upphäf-
vande af kun-
görelsen den 14
juli 1893 an-
gående vissa
åtgärder till
förekommande
af kolerans ut-
bredning bland
rikets invå-
nare.*

(Forts.)

koleran härjade i Sverige. Då voro städerna tätare bebyggda, gatorna trångare, och det fans icke någon vattenledning; nu deremot byggas bredare gator, husen rymligare och ljusare och rummen luftigare. På landsbygden voro byarne icke skiftade, utan husen lågo så att säga vägg i vägg med hvarandra, små stugor, der osnygghet och osundhet rådde. Sedan dess hafva byarne blifvit skiftade, och husen ligga numera icke så nära hvarandra. Jag tror också, att alla läkare äro ense derom, att förbättrade sanitära förhållanden äro kolerans så väl som alla andra farsoters värsta fiende. Men då så är förhållandet, tycker jag, att vi med mera trygghet och lugn nu än förr kunna möta farsoten i landet. Dermed har jag icke velat säga, att jag icke vill, att det skall vara besigtning och vidtagande af försigtighetsåtgärder; tvärtom, jag anser dem både nyttiga och nödvändiga; men jag tror, att man i första hand bör se till, att de blifva så betryggande som möjligt på sjelfva observationsorten, och i det afseendet tycker jag, att karantänsåtgärderna borde kunna skärpas, det vill säga karantänstiden utsträckas en och annan dag längre än nu är föreskrifvet. Ty att minska karantänsåtgärderna och släppa resande, som möjligen komma från kolera-smittade orter, ut på landsbygden samt i stället der föreskrifva efterbesigtning, tror jag icke är lämpligt. Der blifver det då många gånger svårt att verkställa den besigtning, som erfordras, när det är nästan omöjligt att bland allmogen finna personer, som dertill äro nödiga kunskaper och förutsättningar i öfrigt. Det bör naturligtvis vara läkare, som verkställer den, och närmaste läkare kan bo långt bort, flere mil, från den plats, der den eller de personer, som skola undersökas, uppehålla sig. Jag tror därför, att, då man under sådana förhållanden icke kan vinna hvad man äsyftar, det icke är klokt att därför ålägga kommunerna så oerhördt stora kostnader. Landtkommunerna äro dessutom på flera ställen, på grund af sin skyldighet att bygga fattighus, skola, kyrka och öfriga publika byggnader, så hårdt beskattade, att de måste skuldsätta sig ganska mycket. Skola de nu ytterligare åläggas sådana utgifter, som här är tal om, då kommer detta att väcka mycket stort bekymmer bland landtbefolkningen. Man får lof att tillse, att man icke gör det alldeles omöjligt för landtbefolkningen att existera och derigenom jagar den ut ur landet, ty det tror jag ej vore till någon nytta.

Jag anser dessutom, att i föreliggande betänkande icke föreslås något nytt, emedan medicinalstyrelsen af Kongl. Maj:t redan bemyndigats att medgifva befrielse från eller anstånd med sjukstugors anordnande. Medicinalstyrelsen har ju i anledning deraf också utfärdat cirkulär derom, att i små fattiga kommuner det kunde vara för ändamålet tillräckligt, om vid sjukstugas anordnande endast uppgörelse träffades om upplåtande vid inträffadt kolerafall af en till sjuklokal lämplig stuga. Således, den rättighet utskottet föreslagit, att medicinalstyrelsen skall erhålla, har denna styrelse redan.

Då jag emellertid icke kan vara trygg för att icke i medicinal-

styrelsen i förevarande sak kan blifva ombyte af personer, och andra åsigter göra sig gällande, vill jag icke vara med om att öfverlemnna vare sig åt denna styrelse eller åt Kongl. Maj:ts godtycke att, utan svenska folkets hörande, ålägga kommunerna en extra beskattning, utan ber därför, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Häruti instämde herr *Andersson* i Löfhult.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Gilljam: Herr grefve och talman, mine herrar! Med den uppfattning den siste talaren på stockholmsbänken har om Kongl. Maj:ts ekonomiska lagstiftningsrätt, är det icke underligt, om både han och de med honom liktänkande anse, att den af Kongl. Maj:t under den 14 juli 1893 utfärdade och af mig kontrasignerade kungörelsen icke är konstitutionellt befogad. Jag har nu en annan uppfattning i ifrågavarande hänseende; och jag vädjar i hvarje fall till herrarne, huruvida herrarne anse, att, när fara syntes vara å färde och snabba åtgärder borde vidtagas för att, i hvad på lagstiftningen ankomme, möta de faror och mildra de olyckor, som kunde uppkomma genom en koleraepidemis härjningar i vårt land — det varit den rätta tidpunkten för mig att söka göra gällande den uppfattningen, att helsovårdsstadgan, epidemistadgan, liksom ordningsstadgan, byggnadsstadgan och hvad de allt heta, dessa polisstadgar, äro blott och bart uttryck af ett gammalt magtmisbruk. Dessa stadgar, som äro af den största betydelse för medborgares trefnad och trygghet, många gånger deras väl och ve, äro nästan uppfyllda af sådana bestämmelser, som antingen direkt medföra eller indirekt kunna medföra kostnader. Men som de på samma gång äro af den beskaffenhet, att tillämpningen af dem innebär ett oupphörligt pröfvande af olika och i oändlighet vexlande förhållanden, har man ansett, att hithörande angelägenheter icke kunna lämpligen ordnas genom Kongl. Maj:ts och Riksdagens samfälda lagstiftning, utan att en särskild befogenhet på detta område bör åt Kongl. Maj:t inrymmas. Allt nog, jag ansåg mig böra börja just med helsovårdsstadgan och epidemistadgan såsom den lagliga grundval, på hvilken jag hade att bygga. Detta gjorde jag med så mycket större skäl, som jag aldrig hört sådana anmärkningar framställas mot nämnda 20 år gamla stadgar, som nu framställas mot kongl. kungörelsen af den 14 juli 1893. Vid de förberedande öfverläggningar, jag hade med medicinalstyrelsens chef, slogo vi upp helsovårds- och epidemistadgorna och togo dem till utgångspunkt för våra öfverläggningar. Jag påstår, att vid affattandet af nu förevarande kungörelse, särskildt i hvad angår skyldigheten att anordna sjukhus eller sjukstuga, vi icke gjort någonting annat än upprepat de föreskrifter, som redan finnas intagna i helsovårds- och epidemistadgorna. Kammarens ledamöter må ursäktas mig, att jag måste taga deras tid något i anspråk för att söka ådagalägga detta.

Uti helsovårdsstadgans 34 § mom. 1 står: »När farsot utbrutit,

Ang. upphäfvande af kungörelsen den 14 juli 1893 angående vissa åtgärder till förekommande af kolerans utbredning bland rikets invånare.

(Forts.)

Ang. upphäfvande af kungörelsen den 14 juli 1893 angående vissa åtgärder till förekommande af kolerans utbredning bland rikets invånare.

(Forts.)

skall helsovårds- eller kommunalnämnden tillse, att sjukvården inom kommunen kommer att så vidt möjligt motsvara behovet, för hvilket ändamål kommunen äfven bör, der sådant är nödigt och lämpligen kan ske, ombesörja inrättandet af särskilda sjukhus eller sjukrum». Man har nu först invändt: här står: »när farsot utbrutit». Ja, så står der med skäl, när man härvid tänkt på en farsot, som öfverrumplar, utan att man är beredd på densamma. Men om man befarar ankomsten af en farsot, då är man väl skäligen oförståndig, om man dröjer med anordnandet af sjukstugor, tills farsoten kommit. Der står vidare, säger man, »der sådant är nödigt och lämpligen kan ske». Ja, det är fullkomligt riktigt; men pröfningen, huruvida det är nödigt och lämpligen kan ske, är det icke kommunalnämnden, som har att afgöra, utan det finnes andra myndigheter, hvilka äfven ha ett ord med i laget.

Jag går sedan öfver till epidemistadgans bestämmelser i afseende på sjukhus eller sjukstugor. I denna stadgas 20 § stå uppräknade atskilliga sjukdomar, om hvilka läkare är skyldig att hos helsovårdsnämnden göra skriftlig anmälan. Der uppräknas kolera, smittkoppor, tyfus, tyfoidfieber, skarlakansfeber, difteri och dysenteri. Vidare står der i den 23 §: »Då två eller flera af de i § 20 mom. 1 nämnda sjukdomar samtidigt på en ort förekomma, bör helsovårdsnämnd för hvarje slag af sjukdom låta anordna särskild sjukvårdsinrättning, eller, der sådant ej kan ske, fullständigt skild afdelning inom sjukvårdsinrättningen». Jag erinrar då: huru ojemförligt mycket strängare är icke denna bestämmelse än den, som finnes i kungörelsen af den 14 juli 1893, der det endast talas om kolera.

Talaren på stockholmsbänken uppläste ur helsovårdsstadgan några allmänna bestämmelser om huru kostnaderna för dessa helsovårdsåtgärder skulle utgå. Nå väl, dessa bestämmelser äro mig väl bekanta. Men jag skall såsom tillägg bedja att få läsa upp en del af innehållet uti 37 § mom. 2 af samma stadga. I detta moment står: »Konungens befallningshafvande skola, hvar inom sitt län, vaka deröfver, att kommunerna och deras särskilda styrelser samt vederbörande läkare fullgöra sina åligganden i afseende å allmänna helsovården, för hvilket ändamål Konungens befallningshafvande äfven ega att, då sådant finnes vara af nöden, förelägga lämpliga viten». — Detta står således i samma stadga som de allmänna bestämmelserna i afseende på kostnadernas bestridande, som talaren på stockholmsbänken anförde, stå. Han anser nu möjligen, att föreskriften i § 37 mom. 2 är mycket obefogad. Jag skall icke disputeras med honom derom. Men jag vill säga, att, om det icke finnes någon rättighet för vederbörande myndigheter att ålägga kommunalnämnd att vidtaga de åtgärder, som anses under särskilda förhållanden nödvändiga, då är hela helsovårdsstadgan fullkomligt värdelös. Herrarne böra i så fall icke yrka på, att ifrågasvarande kungörelse af den 14 juli 1893 skall upphävas, utan börja med att yrka på, att både helsovårds- och epidemistadgorna skola upphävas. Ty hvart man der vänder sig, träffar man på föreskrifter,

som, om de skola bringas till verkställighet, ovilkorligen medföra kostnader, och som man måste kunna tvinga vederbörande att fullgöra. För det åsyftade ändamålet vinnande är detta oundgängligt. Det kan, såsom en talare redan sagt, icke vara annorlunda; ty om en kommun försummar sina skyldigheter i afseende på helsovården, så drabbas icke endast denna kommuns medlemmar af fara, utan kringliggande kommuner i allt vidare kretsar blifva äfven härigenom utsatta för samma fara.

Ang. upphäfvande af kungörelsen den 14 juli 1893 angående vissa åtgärder till förekommande af kolerans utbredning bland rikets invånare.

Utän att närmare inlåta mig på talet om den konstitutionella befohgenheten af kungörelsens innehåll, vill jag endast upprepa, att jag icke kunnat taga till utgångspunkt en sådan uppfattning af den ekonomiska lagstiftningsrätten, som den ärade talaren på stockholmsbänken uttalat. Innan någon förändring i detta afseende kommer att vidtagas, skola många och långa utredningar erfordras, och många strider utkämpas. Och om saken slutligen komme att lösas på det sätt, han önskar, betviflar jag, att någon verklig regering här i landet blir möjlig; och om landet skulle finna sig väl deraf, lemnar jag derhän.

(Forts.)

Jag skall vidare be att få nämna några ord om de besigtningmän, hvarvorn talas uti förevarande kungörelse. Det må vara, att bestämmelserna för dessa besigtningmän blifvit något skärpta, det vill jag gerna erkänna, men någon ny tjenstemannaklass har Kongl. Maj:ts visserligen aldrig afsett att skapa, utan motsvarighet till dem finnes ock i helsovårdsstadgan. Ser jag nemligen efter, finner jag, att uti 34 § mom. 2 helsovårdsstadgan står: »helsovårds- eller kommunalnämnden skall ock genom såväl sina egna ledamöters som, der sådant erfordras, andra för ändamålet af nämnden förordnade personers besök inom kommunen, särdeles på de ställen, der sjukdomen finnes, söka göra sig noga underrättad om allt, som kan lända till nödig upplysning och pakalla nämndens åtgärd». Kommunalnämndens ledamöter få sålunda redan nu lof att utsätta sig för faror, besvär och obehag och kunna enligt § 37 mom. 2 drabbas af ansvar, om de ej fullgöra sin pligt. För öfrigt, får man icke bland kommunens medlemmar påräkna det medborgarsinne, som behöfves för att göra denna stadga effektiv, då är stadgan icke mycket värd.

Hvad nu medicinalstyrelsen beträffar, vågar jag påstå, att den, i full öfverensstämmelse med hvad dess ordförande och jag vid första upprinnelse af denna författning tänkt oss, vid tillämpningen sökt gå till väga så hofsamt som möjligt. Medicinalstyrelsens ledamöter vexla ej heller, må herrarne tänka sig, lika lätt som man vänder en hand, utan först och främst kommer den sannolikt att rätt länge bestå af samma personer, och för öfrigt finnes i ett embetsverk praxis och traditioner, som icke i otid lemnas å sido. Kammaren kan därför, tror jag, vara fullkomligt lugn, att medicinalstyrelsen fortfarande kommer att visa samma moderation vid denna författnings tillämpning, som den hittills ådagalagt, och att från medicinalstyrelsens sida alls ingen fara hotar. Ur denna synpunkt anser jag, att, ehuru utskottets välvilliga för-

Ang. upphäfvande af kundgörelsen den 14 juli 1893 angående vissa åtgärder till förekommande af kolerans utbredning bland rikets invånare.

slag mycket gerna kan antagas, det i och för sig är fullkomligt öfverflödigt. Men om kammaren tänker att bifalla motionen, anhåll då äfven om upphäfvandet af motsvarande bestämmelser i helsovårds- och epidemistadgarna.

förekommande af kolerans utbredning bland rikets invånare.

(Forts.)

Herr Restadius: I klingande ordalag, hvilkas skärpa icke dämpats af någon hänsynsfull sordin, har en ärad talare på stockholmsbänken tydligen gifvit till känna, att han anser regeringen för hvad den i förevarande fall åtgjort böra blifva föremål för icke ett tackoffer, utan snarare ett brännoffer. Han har framhållit, att han icke är nöjd med utskottets betänkande, och det finner jag ganska naturligt, ty han har ju icke skrivit det sjelf. Då han i sammanhang dermed påstod, att utskottet vid affattande af sitt betänkande gjort sig skyldigt till ett dåligt skämt, som föga passade mogna män, och att detsamma gått till våga på ett sätt, som icke vore graciöst, så tröstar jag mig dermed, att sådant kanske med större skäl kan sägas om åtskilligt, som han sjelf anfört. Det förefaller mig egendomligt, att en person, som synes mig hafva gjort till sin uppgift att söka öfvervaka och bevara grundlagens helgd, i sammanhang dermed icke också tager hänsyn till stadgandet uti 90 § i regeringsformen, som uttryckligen stadgar, att regeringens beslut icke må blifva föremål för »Riksdagens, dess kamrars eller utskotts öfverläggningar och pröfning».

Den hufvudsakliga grunden för hans långa anförande var den, att Kongl. Maj:t vid utfärdande af denna författning skulle hafva öfverskridit den honom enligt 89 § regeringsformen tillförsäkrade befogenhet.

Utskottet har på sid. 14 i sitt betänkande tillåtit sig att hänvisa till de bestämmelser, som återfinnas uti helsovårdsstadgan, men samme talare påstår, att utskottet icke rätt läst och förstått meningen af denna stadga, och detta är ju ett gammalt och af honom ofta användt vapen. Emellertid vill jag icke tvista med honom i det hänseendet, ty en sådan tvist skulle icke leda till något resultat, men jag öfverlemnar till kammaren att afgöra, hvilken som i detta fall har rätt, utskottet eller samme ärade talare.

Till hvad utskottet sagt kan ytterligare läggas, hvad herr eklestikministern äfven framhållit, att i epidemistadgan redan nu förekommer den bestämmelsen, att, då en eller flera smittosamma sjukdomar uppstå, den sjuke skall föras till särskildt sjukhus eller annan tillräckligt afskild lägenhet. Deraf framgår otvetydigt, att berörda stadga förutsätter i vissa fall skyldighet för kommunerna att anskaffa sjukhus, och bestämmelsen i 1893 års författning synes mig icke hafva någon annan betydelse eller verkan, än att den kompletterar de föreskrifter, som redan finnas uti 1874 och 1875 års stadgar.

Nu kan man visserligen säga, att, om dessa författningar af 1874 och 1875 opåtaladt fått tillkomma i mindre grundlagsenlig ordning, detta icke kan utgöra någon giltig grund att i enahanda ordning ut-

färda ytterligare en ny förordning i ett med nämnda författningar likartadt syfte. Men häremot vill jag erinra, att 1874 och 1875 års författningar, som tillkommit utan Riksdagens hörande, vid de derpå följande årens konstitutionsutskott icke blifvit föremål för några anmärkningar, hvadan deraf är en gifven följd, att samma författningar måste anses hafva tillkommit i grundlagsenlig ordning, och sålunda premisserna i den antagna invändningen icke med sanna förhållandet öfverensstämmande. Jag hemställer derjemte, huruvida, då 89 § regeringsformen fortfarande gäller, för Kongl. Maj:t, som på grund af detta grundlagsbud har rätt att utfärda lagar och författningar, som röra bland annat rikets helsovård, det kan vara möjligt att utfärda ett sådant stadgande, som här åsyftas, med mindre än att en penningutgift tillskyndas kommunerna.

Vid sådant förhållande finner jag mig oförhindrad att, utan att ingå på den konstitutionella sidan af frågan, fortfarande yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Falk: Herr talman! Det kan naturligen icke falla mig in att söka bidra till lösningen af det konstitutionella spörsmål, som under senare delen af diskussionen yppat sig. Hvad jag rörande den delen skulle vilja säga, är blott det, att den ärade talarens på stockholmsbänken förklaring, att utskottets betänkande hade en titel, som i intet hänseende svarade emot den kläm, hvartill utskottet slutligen kommit, icke synes mig berättigad. Titeln är, att betänkandet afser behandling af ett i motionsväg gjordt yrkande, att kongl. kungörelsen af den 14 juli 1893 måtte upphävas, och utskottets kläm innehåller, i stället för ett upphäfvande af nämnda förordning, ett förslag om ett tillägg till densamma.

Den ärade motionären likasom också de talare, hvilka uppträdde och hittills yrkat afslag, hafva enligt mitt förmenande icke fullt hållit sig till de verkliga förhållandena. Då här såväl uti motionen som af de två första talarne påståtts, att medicinalstyrelsen *befalt* vederbörande kommuner att bygga sjukstugor, så är detta ingalunda riktigt. Detta är också redan förut upplyst. Lika litet har afsigten med vederbörande kungörelse kunnat vara att göra dessa tillsyningsmän, som enligt min tanke äro absolut nödvändiga, för den händelse författningen skall blifva effektiv, till några slags kommunala tjänstemän. Det är förvånande, att ett dylikt påstående kunnat framkomma, ty dessa funktionärer, om jag så får kalla dem, äro icke ständiga, utan det kan till och med hända, att de i flertalet kommuner aldrig komma i tjänstgöring. Att kalla dem för kommunala tjänstemän, är ju således en öfverdrift.

Den andre talaren i ordningen framhöll, att en orättvisa blifvit begången mot öfriga landsdelar, därför att de fyra norrländska länen blifvit undantagna från fullgörandet af denna kungörelses stadganden. Jag kan icke fatta det. Hvarför hafva dessa län blifvit undantagna?

Ang. upphäfvande af kungörelsen den 14 juli 1893 angående vissa åtgärder till förekommande af kolerans utbredning bland rikets invånare.

(Forts.)

Ang. upphäfvande af kungörelsen den 14 juli 1893 angående vissa åtgärder till förekommande af kolerans utbredning bland rikets invånare.

(Forts.)

Jo, därför att i dessa landsdelar är en koleraepidemis utbrytande föga att befara, enär kommunikationerna med utlandet derstädes hufvudsakligen inskränka sig till städerna, och städerna äro redan ålagda att upprätta epidemisjukhus.

Samme ärade talare yttrade derjemte något, som föreföll åtminstone mig i hög grad förunderligt. Han framhöll nemligen, att kostnaderna för kommunerna vore i högsta grad betungande, och framstälde såsom sin mening, att, i stället för att pålägga kommunerna en dylik börda, detta borde blifva en statens angelägenhet, hvarigenom allt skulle kunna ordnas utan nämnvärd kostnad för statsverket. Mig förefaller det, som sagdt, besynnerligt, att hvad som icke kostar staten något nämnvärdt skall vara för kommunerna så betungande.

Hvad nu beträffar dessa sjukstugor, får jag säga, att efter min öfvertygelse det vore synnerligen väl, om hvarje kommun eller åtminstone två eller tre kommuner tillsammans, der afstånden icke äro för stora, kunde blifva försedda med dylika sjukstugor, ty det finnes andra sjukdomar än kolera, som anställa lika svåra härjningar och för hvilka väsentligaste vilkoret för deras hämmande just är isolering. Dylika sjukdomar äro redan af herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet omnämnda, hvarför jag icke behöfver uppräknad dem.

Slutligen skulle jag vilja framställa en fråga till den ärade motionären och dem, som önska denna kungörelses upphäfvande. När nu 90 % af rikets samliga kommuner, de nemligen, som äro skyldiga att efterleva densamma, redan ställt sig kungörelsen till efterrättelse, då frågar jag: hvilket resultat skall det då blifva af ett upphäfvande? Mig synes, att det vore i högsta grad oklokt att vid sådant förhållande ifrågasätta något dylikt. Annorlunda hade det varit, om endast ett mindre antal af kommunerna hade ansett sig böra ställa sig kungörelsen till efterrättelse.

I likhet med herr statsrådet är visserligen äfven jag för min del öfvertygad, att det tillägg, som utskottet föreslagit till ifrågavarande kungörelse och hvarigenom man skulle vinna trygghet för att icke olika åsichter i en blifvande medicinalstyrelse komma att göra sig gällande och kungörelsens bestämmelser med större stränghet tillämpas, i sjelfva verket äro öfverflödiga, men då jag icke kan finna, att de äro skadliga, skall jag, herr talman, anhålla att få yrka bifall till utskottets betänkande.

Herr Bergendahl: Jag har ansett mig nödsakad att ännu en gång begära ordet för att rätta en missuppfattning, hvartill utskottets ärade ordförande i sitt nyss hållna anförande gjorde sig skyldig, då nemligen han behagade förmena, att jag skulle vilja ålägga staten att uppbygga sjukstugor och bekosta den inredning, hvarom här är fråga. Detta har jag aldrig sagt. Det är en fullkomlig missuppfattning, i all synnerhet som jag särskildt påpekade, att enligt helsovårds- och epi-

demistadgarna kommunerna redan nu vore ålagda att hålla dessa sjukstugor till reds, hvarför jag ansåg, att ett intagande härom i författningen af den 14 juli 1893 vore alldeles onödigt. Deremot var det beträffande *efterbesigtningen*, som jag antog, att staten borde vara pliktig att taga den om hand.

I likhet med utskottets ärade ordförande erkänner äfven jag det vara mycket välbetänkt och till och med nödvändigt af regeringen att vidtaga åtgärder i detta afseende, då de äro af behovet påkallade för att hämma icke endast koleran, utan äfven andra farsoter, men då det är fråga om att dessa åtgärder medföra nya skatters påläggande på landet, anser jag, att regeringen bör underställa Riksdagen förslag till dessa förordningar, innan desamma utfärdas. *Preliminära åtgärder härutinnan* må det deremot tillkomma regeringen att vidtaga.

Ang. upphäfvande af kungörelsen den 14 juli 1893 angående vissa åtgärder till förekommande af kolerans utbredning bland rikets invånare.

(Forts.)

Herr Larsson i Fole: Herr talman, mine herrar! I likhet med de två förste talarne, som yttrat sig i denna fråga, har jag kännedom om, att kongl. kungörelsen den 14 juli 1893 angående vissa åtgärder till förekommande af kolerans utbredning bland rikets invånare med åtföljande föreskrifter från vederbörande afdelning inom medicinalstyrelsen väckt allmän missbelåtenhet och misstämning på landsbygden, ty derigenom ålades landtkommunerna en hel del kostnader, såsom dels för anställande af besigtningmän, dels för anskaffande af sjukhus eller sjukstugor samt möblering af nämnda sjukhus med vissa slags möbler och sängkläder, dels ock slutligen för anställande af en i sjukvård kunnig sjukpersonal eller sjuksköterskor.

Denna medicinalstyrelsens afdelning har visserligen sedermera mildrat sina fordringar, ty en del förklaringar hafva gått ut på lindring, men ännu kvarstår dock af dessa föreskrifter en väsentlig del, som förorsakar kommunerna kostnader och besvär. Emellertid tror jag nog, att kommunerna skulle underkasta sig dem, om de kunde finna, att dessa åtgärder vore till någon nytta, men det är just detta de icke kunna. Dessa sjukhus äro nemligen icke afsedda att vara tillgängliga för ändamålet, om en verklig epidemisjukdom utbryter, utan endast för att hysa de första, som kunna drabbas af sjukdomen. Åsigten på landsbygden är, att om verkligen en eller annan skulle insjukna i kolerasjukdom, så skulle det vara mycket bättre, att han sköttes i sitt hem af sina anhöriga efter läkarens föreskrift, än att han med våld — och detta under den svåraste sjukdomen — skulle föras till ett sjukhus ganska lång väg emellanåt. Jag tror, att den ärade talaren på malmöbänken sade, att han i sin ungdom haft denna sjukdom — och han lefver ännu och kan glädja sig åt att vara här närvarande. Men om han hade haft sitt hemvist på landsbygden och han skulle förts bort sjuk kanske lång väg, så hade han icke varit här, det är min åsigt. Han hade då nog strukit med i sin sjukdom.

Jag sade, att det är ganska dryga kostnader och olägenheter, som stå kvar, sedau medicinalstyrelsen utfärdat sina förklaringar om lin-

Ang. upphjörande af kungörelsen den 14 juli 1893 angående vissa åtgärder till förekommande af kolerans utbredning bland rikets invånare.

dring. Just i det hänseendet skulle jag vilja nämna ännu ett ord till talaren på malmöbänken. Han nämnde, att hela inredningen i sjukhuset bestode af ett par jernsängar och ett par madrasser. Det är helt och hållet ett misstag. Det minsta, som skall finnas i hvarje sjukhus, är 4 sängar och 8 madrasser. Alltså stannar det icke vid 2 sängar och 2 madrasser.

Samma föreställning, som jag nyss omnämnt beträffande förhållandet vid utbrottet af en epidemi, hafva vi äfven rörande spridandet af sjukdomen, i fall den inträffar på landet, der alla hafva ett hem. I de stora städerna, der det finnes många, som icke hafva något hem eller tak öfver hufvudet, der måste det ju finnas sjukhus, dit sådana sjuka stackare kunna föras bort. Men på landsbygden, der alla hafva ett hem, tror jag att sjukdomen sprides mycket mindre, om den sjuke skötes i hemmet af sina anhöriga, och det huset afspärmas, än om han skall tagas med våld och föras bort ett ganska långt stycke väg. Sjukdomen sprides derigenom mycket mera, enligt min åsigt.

Svår är äfven föreskriften angående anställande af vid sjukvård vana personer eller sjuksköterskor. Hvar skall man taga dem på landet? Man har naturligtvis antagit en sjuksköterska i hvarje kommun, den bästa man kunnat få. Men om så länsmannen och provinsialläkaren icke vilja godkänna denna person, så kunna de när som helst säga, att det icke är någon »van» sjuksköterska; och hvar skall man då få någon? Jo, man får requirera en från Stockholm, der det finnes särskilda anstalter för utbildning af dylika; det är den enda möjligheten. Och en sådan person måste man då aflöna i årtal, utan att någon sjuk kommer till sjukhuset.

På grund af hvad jag sålunda anfört med hvad mera, som kan vara att anmärka emot dessa nu ifrågakomna stadganden, yrkar jag afslag å utskottets betänkande och bifall till motionen.

Herr Boëthius: Herr talman, mine herrar! Jag skall icke söka följa en ärad talare på stockholmsbänken på alla de områden — för att icke säga mellan himmel och jord, så åtminstone inom vår hela statsrätt — till hvilka hans bekanta känslöstämning gent emot Kongl. Maj:ts ekonomiska lagstiftning fört honom. Jag skall endast be att få göra en liten anmärkning till förekommande af ett möjligt missförstånd. Det skulle nemligen kunna hända, att hvad han yttrade om 1778 års Riksdag kunde gifva anledning till den föreställningen, att den ekonomiska lagstiftningen först då uppkom i vårt land. Jag vet väl, att han icke sjelf har en sådan uppfattning, utan att han endast afsåg *namnet*. Men jag befarar, att den sammanställning, hvari yttrandet förekom, möjligen skulle kunna gifva upphof till den tron, att den ekonomiska lagstiftningen är något ganska nytt och sjelftaget för Kongl. Maj:t. Jag vågar icke nu inlåta mig på frågan om huruvida *namnet* före 1778 förekommit i våra offentliga handlingar eller icke. Men hvad jag vågar påstå, är, att *saken* — en sådan administrativ

lagstiftning — funnits i vårt land, så länge som här en rikslagstiftning förekommit. Och den har bestått deri, att Kongl. Maj:t egt att i sådana mål, hvarom icke varit stadgadt i de med folkets medverkan antagna lagarne, förordna i särskilda fall. En dylik administrativ lagstiftningsmagt har funnits till och med under frihetstiden, om ock med en inskränkning, hvartill jag skall be att få återkomma. Och det är naturligt, att Kongl. Maj:t måste hafva en sådan magt. Ty det är omöjligt att i lagstiftningen förutse alla möjliga fall, och det är likaledes omöjligt att alltid sammankalla och använda den tunga apparat, som fordras för en vanlig lagstiftning. Detta kan just det exempel, som nu föreligger, väl belysa. Skall Kongl. Maj:t vänta med alla skyddsåtgärder, tills koleran kommer till våra kuster, och först då väcka förslag hos Riksdagen att vidtaga åtgärder mot farsoten och så låta detta förslag behandlas af utskott och kamrarne, ja, då tror jag, att denna skyddslagstiftning lika gerna kan lemnas å sido. Äfven under frihetstiden, då vi hade regerande ständer, erkändes nödvändigheten af en sådan ekonomisk lagstiftningsrätt för Kongl. Maj:t, ehuru den då endast fick utöfvas *provisoriskt*, så att hvad Kongl. Maj:t hade påbjudit skulle af följande Riksdag pröfvas.

Nu kan det svårligen undvikas, att vid utöfningen af denna magt man kommer in på frågor, som äro ganska grannlaga och verkliga tanger beskattningsrätten, såsom i detta fall och — såsom herr ecklesiastikministern påpekade — i en mängd andra fall. Derför må det hafva varit nyttigt, att, såsom skedde under frihetstiden, denna rätt var endast *provisorisk*. Men jag tror, att vi med vårt nuvarande statskick i själfva verket kunna vinna samma resultat. Ty med den magtställning, som Riksdagen eger, och den fullkomligt fria motionsrätt, som tillkommer riksdagsmän, är det ju intet tvifvel derom, att hvarje kongl. förordning kan dragas under Riksdagens pröfning. Men under sådana förhållanden, och för att en sådan lagstiftning af Kongl. Maj:t må kunna vara effektiv, bör och behöfver man icke uppställa allt för tränga regler för densamma, utan bör Riksdagen i *hvarje särskildt fall* pröfva, huruvida den af Kongl. Maj:t vidtagna åtgärden varit *ändamålsenlig*. Gör Riksdagen det, då har man verkligen deri en garanti mot missbruk. Och fastän det är en åtgärd, som medfört utgift, anser jag icke, med den åsigt jag har om den ekonomiska lagstiftningens gränser, att Riksdagen handlar inkonstitutionelt, om den godkänner densamma, nemligen när den befunnits ändamålsenlig. Huru tro herrarne — jag återkommer härtill ännu en gång — att det skulle gått, om koleran verkligen kommit? Huru skulle vi då ha förhållit oss mot Kongl. Maj:t, om Kongl. Maj:t *icke* vidtagit några åtgärder? Då hade vi säkerligen haft mycket svåra skäl till anmärkning. Jag tror därför också, att man icke med fog kan förebrå utskottets ordförande och talaren på malmöbänken, att de sväfvat ut från ämnet, när de belyst det fall, som föreligger. Ty i sådana mål är det just det särskilda fallet, som man måste pröfva. Nu anser jag, att det varit

Ang. upphäfvande af kungörelsen den 14 juli 1893 angående vissa åtgärder till förekommande af kolcrans utbredning bland rikets invånare.

(Forts.)

Ang. upphäfvande af kungörelsen den 14 juli 1893 angående vissa åtgärder till förekommande af kolerans utbredning bland rikets invånare.

alldeles nödvändigt att vidtaga preventiva åtgärder för vårt lands skyddande mot koleran. Derför är det icke heller någon konstitutionell nödvändighet att, så att säga, taga Kongl. Maj:t för hufvudet, derför att han gjort sin pligt härutinnan. Jag medgifver dock, att saken är grannlaga och kan medföra åtskilliga betänkliga följder. Men dessa betänkliga följder hafva just undvikits, eller man har åtminstone fått garantier mot dem genom det af utskottet framställda förslaget. Derför, herr talman, skall ja be att få yrka bifall till detsamma.

(Forts.)

Herr Hedin: Herr talman! Jag vet icke, om den siste talaren erkänner riktigheten af den regel, som uttryckes i det franska ordspråket, att »man skall icke slå in en öppen dörr». Men nog synes den mig vara riktig. Om han behjertat den, så hade han icke funnit anledning att varna för ett missförstånd, hvartill jag förmodas hafva kunnat gifva anledning, då ett stort antal af kammarens ledamöter torde kunna vitsorda, att jag endast sagt, att det var genom Konung Gustaf III:s och Riksdagens gemensamma åtgärd 1778 och 1779, som vi fingo den *term* konsakrerad, under hvilken i vårt århundrade allt möjligt ekonomiskt lagstiftningsofog bedrifvits. Jag får tillägga, att då jag från samma håll varit van att angripas för sådant, som jag icke sagt, och för rena, rama motsatsen af hvad jag sagt, så är denna hans nu gjorda antydning jemförelsevis lindrig, och så till vida betecknar den ett framsteg å hans sida.

Deremot hade jag icke väntat, att den ärade ordföranden för fjerde tillfälliga utskottet skulle tillåta sig att säga, att jag påstått, att utskottet icke kunnat läsa helsovårdsstadgan. Jag har icke sagt något sådant. Men jag har sagt — och ingen har misstagit sig på, att det yttrandet visserligen innebär ett klander — att utskottet hoppat öfver de för den af utskottet berörda frågan om helsovårdsstadgans förhållande till grundlagen viktiga bestämmelserna uti 27 § 3 mom. och 36 § 1 mom. af helsovårdsstadgan. Detta är hvad jag har sagt.

När han trodde sig böra antaga, att jag är missnöjd med utskottets betänkande derför, att jag icke skrifvit det, så kan jag icke neka till, att det bragte mig i skratt, men — jag skrattade icke *derför*, att jag fann uttrycket qvickt. Skulle jag velat visa missnöje och göra anmärkning i något annat afseende än beträffande sjelfva hufvudsaken, nemligen att utskottet, i hvad på detsamma ankommit, sökt förmå Andra Kammaren att godkänna Kongl. Maj:ts, i administrativ lagstiftningsväg gjorda, ingrepp i Riksdagens och kommunens rättigheter, så hade det visst ej varit så konstigt att finna anmärkningsanledningar, exempelvis då utskottet, å sid. 7 i betänkandet, säger, hurusom ändamålet med sjukstuga vore, att »person, som lider af sjukdom, som misstänkes vara kolera, må kunna genast erhålla nödig vård och derigenom förekomma epidemi». Det är verkligen för mycket begärdt af en sjuk person, att han skall förekomma epidemi!

När samme talare sade, att jag icke hade rättighet efter 90 § i Kongl. Maj:ts förordning den 14 juli 1893, så får jag säga, att det är alldeles förunderligt, hur man till den grad kan missförstå de enklaste och tydligaste ord i regeringsformen. Hvad har här skett? Här har väckts en motion om upphäfvande af en kongl. kungörelse. Herr talmannen har icke funnit betänkligheter vid att föreslå, att den måtte remitteras till ett af kammarens tillfälliga utskott, och kammaren har icke funnit betänkligheter vid att så göra. Detta utskott har haft denna fråga till behandling och har haft den förmånen att hafva den ärade talaren till ordförande. Han har nu stigit upp och försvarat den ifrågavarande kungörelsen — men jag deremot skulle icke hafva rättighet att tala om den saken, därför att jag *icke* vill försvara kungörelsen, utan angripa densamma! Detta är rent nonsens.

Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet yttrade — jag ber om ursäkt, om jag icke kan alldeles ordagrant citera hans ord — att, om man befarade ankomsten af eu epidemisk sjukdom, det vore oförståndigt att icke i tid vidtaga åtgärder, utan i stället afvakta dess utbrott och utbredning. Så ungefärligen tror jag, att han yttrade sig, och sådan var i alla fall hans mening. Jag kan ju vara med derom, men jag får säga, att från den synpunkten sedt har väl regeringen gjort sig skyldig till oförstånd. Ty redan år 1884 kom koleran till Europa, och sedan nämnda år hafva vi haft tio lagtima och en urtima riksdag, under hvilka det väl hade varit tid att komma in till Riksdagen med förslag till lagstiftning i detta ärende.

Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet har också talat om, att han och chefen för medicinalstyrelsen togo sig före att läsa vår helsovårdsstadga, innan de lagstiftade. Det var väl, att detta skedde åtminstone någon gång. Mig förefaller det, som om herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet bort förut känna till åtminstone de stora grunddragen i helsovårdsstadgan och dess sammanhang med vår konstitutionella rätt; — men — bättre sent, än aldrig!

Läsningen har emellertid varit mycket bristfällig. Ty herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet hade icke något annat att anföra, än att han hänvisade till vissa bestämmelser i helsovårdsstadgan, som ej angå hufvudfrågan, men förbigick ej blott de af mig åberopade bestämmelserna i samma stadga, utan ock den afgörande omständigheten, att, hvad än helsovårdsstadgan innehåller, det här är fråga om att anlita den kommunala skattskyldigheten för ett nytt ändamål, derutinnan Kongl. Maj:t *icke* har någon rätt att ingripa. En sådan rätt har Kongl. Maj:t för öfrigt icke tillmätt sig, när Kongl. Maj:t utfärdade helsovårdsstadgan 1874 och epidemistadgan 1875.

Han sade också, att Konungens befallningshafvande hade någon ting att säga i detta fall. Denna myndighet skulle nemligen öfvervaka, huru bestämmelserna angående helsovården iakttoges, och den

Ang. upphäfvande af kungörelsen den 14 juli 1893 angående vissa åtgärder till förekommande af kolerans utbredning bland rikets invånare.

(Forts.)

*Ang. upphäf-
vande af kungörelsen den 14
juli 1893 an-
gående vissa
åtgärder till
förekommande
af kolerans ut-
bredning bland
rikets invå-
nare.*

(Forts.)

hade rättighet att ålägga viten. Jag tillåter mig fråga herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet, om det verkligen är eder mening, att Konungens befallningshafvande skulle ega att vid vite tillhålla dessa kommuner att till fullgörande af kungörelsens bestämmelser notera det eller det penningbeloppet? Så långt tror jag icke, att ännu någon gått i dårskap eller dåraktig beundran för Kongl. Maj:ts ekonomiska lagstiftningsrätt.

Att vidare helsovårdsstadgan skulle vara värdelös utan vitesbestämmelser, det bestrider jag på grund af den erfarenhet, som vunnits under tjugu år. Ty icke äro väl de åtgärder, som under dessa år vidtagits till förbättrande af de sanitära förhållandena inom landet, allenast framtvingade genom viten.

Herr Petersson i Brystorp: Jag tror, att ifrågavarande kungörelse af den 14 juli 1893 har uppfattats olika på olika trakter inom landet. Jag finner detta jemväl af utskottets föreliggande betänkande, då der framhållits, huru billiga utgifterna för fullgörande af de i kungörelsen meddelade föreskrifter stält sig. Jag har en helt annan uppfattning från den kommun, jag tillhör. I min hemort saknas icke byggnader för ifrågavarande ändamål; men de i kungörelsen meddelade föreskrifter samt de »anvisningar» och planritningar, som erhöles från medicinalstyrelsen, voro sådana, att vi deraf tydligen insågo, att ingen af de befintliga byggnaderna vore så inrättad, att den kunde lämpligen dertill användas, synnerligast med afseende å den i kungörelsen meddelade bestämmelse, att medicinalstyrelsen beträffande anordningen af deri omförmälda sjukhus eller sjukstugor skulle ega att meddela närmare föreskrifter äfvensom, derest giltiga skäl dertill förekomme, medgifva befrielse från eller anstånd med sjukstugas anordnande. Vid en kommunalstämma i närvaro af ordföranden för kommunalnämnden och länsmanen tillkännagafs, att, derest icke husen i fråga författningsenligt ntfördes, så skulle länsmanen afgifva rapport till Konungens befallningshafvande, som i sådant fall skulle förelägga kommunen att vid verkande vite fullgöra författnings föreskrifter. Ordföranden för kommunalnämnden på landet, hvilken, såsom vi veta, äfven är ordförande för helsovårdsnämnden, fann sig då föranlåten att yrka, att man skulle bygga dessa hus enligt föreskrift; och ehuru man ej var till freds med förslaget, så blef dock beslutadt, att man skulle bygga. Men vid uppgörande af kostnadsförslaget kunde vi omöjligen nedbringa detsamma under 7,000 kronor; och som detta belopp rimligtvis icke kunde uttaxeras under ett år, så beslöto vi att upptaga ett lan för kommunens räkning. Sedermera utbjöds byggnadens uppförande på entreprenad, men oaktadt det stora beloppet kunde vi dock icke få någon entreprenör, och inga vidare åtgärder vidtogos sedan för bygget. Lyckligtvis tystnade under tiden frågan inom kommunen, och vi hafva sedan dess icke fått afhöra någon strängare påstötning i afseende på denna byggnadsskyl-

dighet. Jag tror för min del, att 1874 års helsovårdsstadga äfvensom 1875 års epidemistadga äro lämpligare att tillämpa för de större kommunerna än nu ifrågavarande förordning angående sjukstugors inträttande.

Utskottet säger å sid. 16, att »kolerasjukdomen lär i allmänhet vara af den beskaffenhet, att den deraf behäftade icke kan föras någon längre väg». Derutinnan kan jag nog gifva utskottet rätt. Men så tillägger utskottet å sid. 20, att »fall förefinnas, der det kan vara önskvärdt och lämpligt, att flera än två kommuner få förena sig om en gemensam sjukstuga», och utskottet söker stöd för sistnämnda antagande i den omständighet, att »medicinalstyrelsen» redan »lemnat dylik tillåtelse åt ända till fem kommuner». Men då hemställer jag, huru vida icke transporten skulle komma att blifva ganska lång för den sjuke. Jag vill anföra ett exempel. Om man i medelpunkten af den kommun, som jag tillhör, skulle förlägga en sjukstuga, så, i händelse kolerasjukdom för en person inträffade i yttersta gränsen af socknen, hade man att med den sjuke resa två mil till det uppförda sjukhuset. Då hemställer jag, om det icke vore bättre att tillämpa, hvad 1874 års stadga i denna del föreskrifver, eller att sjukstuga skall anskaffas i närheten af der »farsot utbrutit». Deremot anser jag det vara olämpligt att bygga sjukstugor för en kostnad af respektive 3,400 kronor eller 8,300 kronor på ett sådant sätt, att man icke har den ringaste inkomst af dessa byggnader och icke heller användning för desamma för annat ändamål, utan få de stå der obegagnade år efter år, till dess de ruttna ner och äro alledes obegagneliga, om och när en gång sjukdomen slutligen kommer. Såväl kapital som ränta hafva sålunda på detta sätt fullkomligt onödigt bortkastats. Huru ställer sig frågan i den kommun, som jag tillhör? Jo, om motionen bifalles, så slippa vi en utgift å 8,000 kronor. I annat fall måste vi ut med detta belopp. På denna grund yrkar jag bifall till motionen samt afslag å utskottets hemställan.

Herr Ekman: Om i dag föreläge frågan om den 89 § i regeringsformen, dess vara eller icke vara, då vore herr Hedins långa fördrag berättigadt; men här föreligger *icke* frågan om Konungens ekonomiska lagstiftningsrätt, utan här är frågan, huruvida Konungen, så länge denna paragraf står kvar, eger rättighet att utfärda sådana författningar, som dem han här utfärdat rörande kolera.

Rörande 89 § regeringsformen, och hvad som tilldrog sig vid 1809 års riksdag samt huru konstitutionsutskottet då tänkte sig den saken, skall jag be att få ur konstitutionsutskottets handlingar anföra följande uttalande: »Den ekonomiska lagstiftningen är förbehållen den styrande magten, hvars enhet och hvars upphöjning öfver små intressen äro nödvändiga för att bringa hvarje särskild del af ett sammansatt statshushållningssystem till öfverensstämmelse med öfriga delar och med det hela.» Så såg dåvarande konstitutionsutskottet frågan

Ang. upphäfvande af kungörelsen den 14 juli 1893 angående vissa åtgärder till förekommande af koleras utbredning bland rikets invånare.

(Forts.)

Ang. upphä-
vande af kun-
görelsen den 14
juli 1893 an-
gående vissa
åtgärder till
förekommande
af kolerans ut-
bredning bland
rikets invä-
nare.

(Forts.)

om Konungens ekonomiska lagstiftningsrätt. Anser man nu, att denna lagstiftningsrätt är en orättvisa, nå, då må man på laga väg söka att undanskaffa den. Men så länge den står kvar, kan jag icke förstå att icke Kongl. Maj:t, lika väl som han ansåg sig kunna utfärda 1874 års helsovärdsstadga och 1875 års epidemistadga, skulle ega rättighet att utfärda en sådan stadga som den nu föreliggande.

Nu säger man, att i förenämnda stadgar det står föreskrifvet, att kommunalnämnden såsom helsovårdsnämnd eger att ordna de angelägenheter, som höra till sjukväsendet, och att kommunalstämman eger att bestämma de medel, hvarmed dessa anordningar skola bestridas, samt att ingen magt kan ingripa härutinnan. Jag antager emellertid den möjligheten och den sannolikheten, att det finnes många kommunalnämnder i vårt land, som försumma sina pligter i detta afseende, trots det att den förskräckliga farsoten, koleran, står för dörren. Skulle då icke någon öfverordnad myndighet, t. ex. Konungens befallningshafvande, medicinalstyrelsen eller annan myndighet — hvad den nu må heta — ega att här gripa in och helt enkelt förståndiga vederbörande att fullgöra sin pligt härutinnan? Hvad har nu medicinalstyrelsen gjort annat än att den verkligen anmodat och tillhållit vederbörande kommunalnämnder att inrätta sjukhus med nödig attiralj. Och dertill har medicinalstyrelsen förklarat, att, om de icke vilja bygga nya hus för ändamålet, det icke heller är alldeles nödvändigt att göra det, utan att de kunna få hyra rum, hvilket antagligen kunde ske till mycket billigt pris. Kostnaden åter för anskaffande af sjukhusattiralj stiger måhända till 300 kronor. Är då detta belopp så synnerligen betungande för en kommun? Och kommer icke en dylik attiralj att blifva till en ofantlig nytta för kommunen icke allenast vid kolerafarsoter, utan äfven vid andra epidemier?

Jag tror alltså, att man af denna fråga velat göra en alltför stor fråga, ja, en konstitutionel fråga. Men enligt mitt förmenande hör den saken icke hit, så länge Konungen har kvar sin ekonomiska lagstiftningsrätt.

Hvad nu beträffar utskottets formulering af förslaget till beslut, så vill jag blott erinra derom, att utskottet gjort denna formulering, på det att man skulle kunna vinna det mål, som motionären afsett, nemligen att icke medicinalstyrelsen skulle genom sitt påbud kunna alltför mycket betunga folket. Just därför har man åt klämman gifvit den förmildrande form, som den har.

Om man nu vill se saken ur rent praktisk synpunkt, så frågas: hvad är då klokast att göra, att antaga motionärens eller utskottets förslag? Om man afslår utskottets och antager motionärens förslag, tro herrarne då, att detta senare verkligen skulle gå igenom i Första Kammaren? För min del tror jag, att Första Kammaren aldrig går in på motionärens förslag. Men med den modifiering, som utskottet deråt gifvit, kan man möjligen hafva hopp om, att förslaget går igenom. Derför, om man vill komma till något resultat i motionärens syfte,

anser jag det vara bäst att antaga utskottets förslag, till hvilket jag ber att få yrka bifall.

Herr Ola Bosson Olsson: Utskottets ordförande och äfven den siste talaren hafva gjort anspelningar om, att kostnaderna, i fall Riksdagen bifölle utskottets förslag, icke skulle blifva så synnerligen stora. Men af utskottets utredning kan man emellertid finna, att kostnaderna icke äro så obetydliga. Som herrarne i betänkanDET finna, har medicinalstyrelsen beräknat kostnaden för den ena sortens sjukstugor, som skulle användas i mindre kommuner, till 3,400 kronor, och kostnaden för det slag, som skulle användas i de större kommunerna, till 8,300 kronor. Om man nu antager, att hälften af landets 2,327 kommuner äro mindre och den andra hälften större kommuner, så kommer man till den enorma summan af öfver 13¹/₂ millioner kronor, som dessa sjukstugor skulle kosta kommunerna utom inredning och sjukvårdsattiralj.

Nu har visserligen utskottet sagt, att kostnaderna kunna nedbringas rätt betydligt, och utskottet har som exempel derpå anfört en kommun i Halland, der kostnaderna med medicinalstyrelsens medgifvande nedbringats rätt betydligt. Det kan ju hända, att en och annan kommun kan lyckas att på detta sätt nedbringa sina kostnader, så länge medicinalstyrelsen är så nådig, att den godkänner sådana billiga förslag. Under sådana förhållanden skulle nog kostnaderna icke blifva så stora, som jag nyss beräknat, men här har redan blifvit erinradt om och jag ber att få ytterligare påpeka, att det icke är så säkert, att en blifvande medicinalstyrelse blir lika medgörlig i detta afseende. Kommer förslaget att blifva lag, så är det mycket troligt, att medicinalstyrelsen kommer att skärpa sina fordringar, hvarigenom detta åliggande skulle göras ännu mera betungande för kommunerna.

Man har sagt, att det icke skulle vara skäl att bifalla motionen, sedan 90 procent af landets kommuner godvilligt gått in på förslaget. Jo, jag tackar, jag — godvilligt. När Kongl. Maj:t bestämt, att sjukhus skola inrättas och nödig attiralj anskaffas, så hafva vederbörande lyckats uppskrämma kommunerna, så att det verkligen icke är godvilligt som de gjort det, utan, såsom biskop Brask sade: »nödde och tvungna». Derfor lönar det sig icke att tala om, att de godvilligt gått in på förslaget, ty när en kommunalstämma får eu skrifvelse från Konungens befallningshafvande i länet, att den skall inom viss tid verkställa det eller det, så är farhågan stor, och man törs icke annat än rätta sig efter befallningen.

Hvad som för mig är mest motbjudande i förslaget, är föreskriften, att dessa besigtningmän skulle anskaffas och att de skulle hafva embetsmannansvar. Det är icke nog med de faror, för hvilka de utsätta sig, utan de skulle äfven vara underkastade embetsmannansvar. Det skulle då bli oerhördt svårt, ja, nästan omöjligt på många ställen

Ang. upphäfvande af kungörelsen den 14 juli 1893 angående vissa åtgärder till förekommande af kolerans utbredning bland rikets invånare.
(Forts.)

Ang. upphäf-
vande af kungörelsen den 14
juli 1893 an-
gående vissa
åtgärder till
förekommande
af kolerans ut-
bredning bland
rikets invä-
nare.

(Forts.)

att mot något så när rimlig ersättning erhålla personer, som åtog sig sådana platser.

Det är på dessa skäl, som jag nu anfört och som förut af flere talare blifvit än kraftigare anförda, som jag ber att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till motionen.

Herr Johnsson i Bollnäs: Att olika uppfattningar kunna göra sig gällande om huru långt Kongl. Maj:ts rätt och befogenhet att ålägga kommuner att i kritiska fall, och då fara af smittosam sjukdom hotar, vidtaga åtgärder för afvärjande af denna fara, kan böra utsträckas, det förvånar mig icke. Men jag har antagit, att vi voro öfverens derom, att, då denna fara är öfver, äfven de bestämmelser, som tillkommit just för att förebygga smittans spridning, också skulle vara förfallna.

Då kungörelsen af den 14 juli 1893 utkom, hade de kommunala myndigheterna åtminstone i vissa orter mycket svårt att förstå den. Jag såg kommunala förtroendemän, som med en axelryckning yttrade: »ja, är det så, att vi kunna undvika koleran genom att skaffa oss en sjukstuga, som kan inrymma 3 å 4 personer, så är det väl icke så farligt.» Lojalt, som vårt folk är, beslöt man sig emellertid för att efterkomma denna kungörelse, och den ena kommunen skaffade sig en sjukstuga på ett sätt, den andra på ett annat.

Sedan medicinalstyrelsens cirkulär med instruktion för uppförande af dessa sjukstugor jemte alla bestämmelser i afseende på observation och dylikt utkommit, framgick deraf emellertid tydligt, att den ifrågavarande kungörelsen hade sitt ursprung i och var föranledd af de ändrade bestämmelser i afseende på karantänsväsendet, som Kongl. Maj:t ansett sig böra föreskrifva. Den hade sin anledning deri, att vederbörande ansågo sig icke böra ålägga så sträng karantän som förut, utan skulle resande från kolerasmittad ort få resa fritt, men underkastas en tids observation. Just för att dessa resande, som misstänktes medföra smitta, skulle få fritt passera, uppkom, såsom af nämnda cirkulär tydligt framgår, bestämmelsen, att kommunerna skulle uppföra sjukstugor.

Kommunalmyndigheterna på de flesta orter — så var åtminstone på min trakt förhållandet — vidtogo också åtgärder i mycket större utsträckning än det var ifrågasatt. De betingande sig rätt att under vissa förhållanden få disponera hela gårdar, som skulle kunna användas för att der isolera sjuka, derest kolera skulle uppstå inom kommunen. Men dessa åtgärder, som dock voro mycket längre gående än bestämmelserna i den kongl. kungörelsen, kostade icke kommunen ett enda öre. De kommunala myndigheterna hade visserligen åtskilligt besvär med dessa anordningar, men de kostade, som sagdt, kommunen ingenting, för så vidt de icke behöfde användas.

Om nu Kongl. Maj:t hade nöjt sig med att utfärda bestämmelser, att kommunerna skulle vara så eller så förberedda på mottagandet af koleran, så skulle jag icke hafva sagt, att Kongl. Maj:t gjort

annat än sin pligt. Men helt annat blir förhållandet, när, såsom det tydligt framgår af nämnda kungörelse af den 14 juli 1893 — och herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet har nyss konstaterat riktigheten deraf — underhållet af dessa sjukstugor är en skyldighet, som är afsedd att blifva permanent. För den händelse det endast vore meningen, att ifrågavarande sjukstugor vore afsedda att disponeras för det fall, att koleran blefve införd i vårt land, då skulle — jag upprepar det — något annat klander ej kunna göras, än att påbudet sträckt sig till orter, som icke gerna kunde anses hotas af denna sjukdom, t. ex. aflägsna skogsbygder. Men nu har det från statsrådsbänken invändts, att det är meningen, att sjukstugorna skulle användas till epidemisjukhus, och då anser jag, att målet är helt och hållet förfeladt. Ville man vinna målet att erhålla lämpliga epidemisjukhus, så borde man anordna sådana med någon plan och system, så att man hade tillgång till läkarevård och dylikt i närheten. De sjukstugor, som nu äro upprättade, äro deremot endast anordnade, såsom ju äfven förordningen föreskrifver, med hänsyn till användning för kolerasjuka, och icke på det sätt, att de kunna när som helst utan vidare användas för sjuka, angripna af epidemiska sjukdomar i öfrigt, hvilket borde hafva varit fallet, derest man skulle förelägga kommunerna att fortfarande hafva dylika sjukhus.

Jag vill icke yttra mig angående den kostnad, som af förordningen förorsakats. Den kan hafva varit olika. Den ena kommunen kan hafva ordnat saken på ett billigare sätt, den andra på ett dyrare. Visst är emellertid, att dessa kostnader äro betydliga; och jag kan icke underlåta att för min del uttala den åsigt, att målet är fullständigt förfeladt, för så vidt det är meningen att använda dessa sjukstugor till epidemisjukhus.

Hvad den konstitutionella sidan af saken beträffar, så vill jag bedöma den med hänsigt dertill, huruvida dessa inrättningar äro afsedda att vara permanenta eller icke. Är det meningen, att underhållet af dessa sjukstugor fortfarande skall vara ett åliggande för kommunerna, så tror jag, att bestämmelser derom bort inrymmas i en af Konung och Riksdag gemensamt stiftad lag och icke genom en kongl. förordning. Är det åter så, att Kongl. Maj:t anser, att i och med det samma, som faran för koleran är aflägsnad, skyldigheten för kommunerna att anordna sjukstuga också är förfallen, då skulle, i sistnämnda fall, byggnadsskyldigheten redan upphört.

I hvilket fall som helst torde, då någon fara icke för närvarande hotar med afseende på kolerans införande, fullt skäl föreligga att yrka bifall till motionärens förslag.

I detta yttrande instämde Herr *Olsson* i Ornakärr.

Herr vice talmannen *Danielson*: Samtliga af oss, tror jag, hafva i friskt minne, huru denna kungörelse uppfattades af landt-

Ang. upphäfvande af kungörelsen den 14 juli 1893 angående vissa åtgärder till förekommande af kolerans utbredning bland rikets invånare.

(Forts.)

Ang. upphäfvande af kungörelsen den 14 juli 1893 angående vissa åtgärder till förekommande af kolerans utbredning bland rikets invånare.

(Forts.)

kommunerna, och att man der stod mycket undrande, huru man skulle kunna efterkomma de föreskrifter, som der äro gifna. Men under den tiden fick man jemväl se, huru Konungens befallningshafvande, åtminstone i det län jag tillhör, i sina länskungörelser, så att säga, flera sidor å rad kursiverade och framhöll, att om icke kommunerna i yttersta grad stälde sig denna kungörelse till efterrättelse, så skulle Konungens befallningshafvande själf låta på vederbörande kommuns bekostnad verkställa hvad som i kungörelsen afsågs.

Jag har velat säga detta med anledning af eu talares yttrande, att det väl ännu icke gått så långt, att man vid vite förelagt kommunerna att bevilja anslag till det ifrågavarande ändamålet. Men så långt har det verkligen gått, ty jag inser icke, huru man skall kunna komma den saken närmare, än som skett genom Konungens befallningshafvandes åläggande för kommunerna, att om de icke själfva vidtogs dessa åtgärder, så skulle de verkställas genom kronobetjeningens försorg.

Det är denna omständighet, som jag tror i det hela verkat mycket betungande på landsbygden. Jag tror icke, att någon stält sig ogynsamt mot det ändamål, som Kongl. Maj:t åsyftat, nemligen att så vidt möjligt förekomma denna farsots utbredande, utan hvad som väckt missnöje, är de omfattande utgifter, som dermed äro förenade. Den saken tror jag, att man velat se på annat sätt hemställd till de olika kommunernas bepröfvande.

Jag tror därför, att det är skäl i att få denna förordning ändrad. Men jag vill tillägga, att jag icke är belåten vare sig med motionärens eller utskottets förslag. Motionärens förslag kan visst i och för sig vara riktigt. Men om denna kammare skulle bifalla motionen, så förutsätter jag med temlig visshet, att Första Kammaren icke kommer att göra det, och då komme vi ju ingen väg med denna fråga. Bifalles deremot utskottets förslag, så tycker jag, att man derigenom vinner rakt ingenting. Då kan frågan lika gerna få förfalla, och allting vara som det är.

Jag begärde emellertid ordet för att fästa uppmärksamheten på eu sak, som icke har blifvit framhållen, nemligen huruvida man icke kunde få denna författning upphäfd i så måtto, att, då icke någon sådan farsot hotar vårt land, författningen icke skulle behöfva tillämpas, så att kommunerna kunde slippa att år efter år aflöna dessa tillsyningsmän, år efter år hålla sjukvårdsbetjening m. m. Lokaler äro nu anskaffade och inredning till desamma — sängar och dylikt — inköpt, så att det kan nu icke hjälpas. Men att hålla sjukvårdsbetjening och tillsyningsmän, då ingen fara är å färde, är onödigt hårdt för kommunerna. Och hvart skall det taga vägen? Om en kommun säger, att den icke ämnar hålla någon tillsyningsman eller någon sjukvårdsbetjening, så har den icke efterkommit författningen och har då att åter vänta samma åläggande från Konungens befallningshafvande. Det är denna omständighet, som jag tror att man bör söka afvärja, och der-

för hemställer jag, om det icke vore klokare, för att få någon rättelse i detta syfte och för att icke kommunernas sjelfbeskattningsrätt fortfarande skall inskränkas genom att de år efter år nödgas hålla denna personal, att kammaren återremitterade betänkandet till utskottet, så att man kunde få fram ett förslag i det syfte, att, då denna kolera-farsot icke hotar landet, kommunerna icke skulle vara skyldiga att hålla dessa tillsyningsmän och denna sjukvårdsbetjening, utan då befrias från dessa årliga, tyngande utskylder. Jag tror, att detta är det enda möjliga. Om kammaren skulle bifalla motionärens förslag, skulle detta blifva endast en opinionsyttring från denna kammars sida, ty antagligen kommer Första Kammaren icke att gå in derpå. Bifalles deremot utskottets förslag, så har det enligt min åsigt alls ingen betydelse. Jag skulle därför vilja hemställa till kammaren, huruvida det icke vore skäl att, för att få den rättelse, som kan vara möjlig, och göra författningen så litet tryckande som möjligt, återremittera frågan. Om fara hotar, få naturligtvis äfven vi på landet åtaga oss de kostnader, som befinnas nödvändiga för att afvärja den hotande faran. Men då ingen sådan fara hotar, tycker jag, att man borde vara befriad från dessa årliga utgifter.

Jag vågar alltså hemställa, huruvida icke kammaren, för att vinna åtminstone något, ville återremittera ärendet till utskottet.

Herr Larsson i Mörtlösa förenade sig med herr vice talmannen.

Herr Jonsson i Hof: Den 90 § i regeringsformen lyder: »Under Riksdagens, dess kamrars eller utskotts öfverläggningar och pröfning må icke uti något annat fall eller på något annat sätt, än grundlagarna bokstafligen föreskrifva, komma frågor om embets- och tjenstemäns till- och afsättande, regerings- och domaremagternas beslut, resolutioner och utslag, enskilda medborgares och korporationers förhållanden, eller verkställigheten af någon lag, författning eller inrättning.»

På grund af denna paragrafs ordalydelse förmenade utskottets ordförande, att man inom kammaren icke skulle med något ord ega att beröra sådana saker, som de i denna paragraf uppräknade. Men jag hemställer då till honom, huruvida det kan stå väl tillsammans med bestämmelserna i samma paragraf, när utskottet uppenbarligen haft under öfverläggning just samma åtgärder vid beslut, som han ville förmena kammaren att yttra sig om, och huruvida det står rätt tillsammans med samma bestämmelser, att utskottet refererat, hvilka åtgärder vederbörande myndigheter i detta fall vidtagit. Man får akta sig att söka tillämpa bestämmelser så snävt, som utskottsordföranden ville göra, ty då kan det hända, att man kommer i kollision med samma bestämmelser för egen räkning. Det är enligt min uppfattning icke med dessa bestämmelser afsedt, att man icke under öfverläggningen skulle få både berömma och klandra sådana åtgärder, men man

Ang. upphäfvande af kungörelsen den 14 juli 1893 angående vissa åtgärder till förekommande af kolerans utbredning bland rikets invånare.

(Forts.)

*Ang. upphä-
vande af kun-
görelsen den 14
juli 1893 an-
gående vissa
åtgärder till
förekommande
af kolerans ut-
bredning bland
rikets invå-
nare.*

(Forts.)

eger icke att på annat sätt, än 106 och 107 paragraferna bestämma, föredraga sådana ärenden, på grund af hvilka man vill ställa ett statsråd under åtal eller anmäla önskan om hans entledigande.

Således tror jag, att liksom utskottet varit i sin goda rätt, då det berört dessa saker, så hafva äfven talarne inom kammaren varit i sin goda rätt, då de måste komma in på frågan, om åtgärderna äro kloka och lämpliga eller icke.

Hvad sedan beträffar sjelfva saken, så skulle jag, derest icke Riksdagen vore så långt framskriden, att man måste förutse, att återremiss endast skulle föra det med sig, att Första Kammaren aldrig skulle hinna få del af betänkandet i sådan tid, att den kunde hinna fatta något beslut, mycket gerna förena mig med vice talmannen. Men då det icke gerna är möjligt, att, om man återremitterar frågan, utskottet skall hinna komma in med utredning i det afseende, vice talmannen omnämnde, kammaren derefter fatta sitt beslut och medkammaren hinna remittera frågan till utskott och, sedan detta inkommit med utlåtande, behandla saken, så har man här ingen annan råd än att bestämma sig antingen för bifall till motionärens yrkande eller för bifall till utskottets förslag.

För egen del kommer jag obetingadt att förena mig med motionären i detta fall, ty det är väl, mine herrar, ändå icke riktigt, huru behjertansvärd än saken under vissa förhållanden skulle kunna vara, att man nu skulle godkänna och ej bry sig om att vidtaga några åtgärder mot ett steg, som, ehuru i välmening, likväl tagits utan tillräcklig kritik. Jag vågar nemligen påstå, att dessa bestämmelser, hvarigenom i regeln hvarje kommun ålagts att skaffa sig sjukstuga, antingen genom uppförande af ny eller förhyrande af lämplig lokal, gått längre än det för ändamålet varit behöfligt. Det torde onekligen hafva varit nog, om dessa bestämmelser hade gällt antingen provinsialläkaredistriktet eller andra läkaredistrikt. Då hade det funnits en kompetent person, som kunnat utröna, huruvida en kolerafara föreläge i förekommande fall, och då hade det äfven varit möjligt att få de sjuke vårdade på lämpligt sätt. Men såsom kungörelsen nu är formulerad, har den allmänna uppfattningen inom landsbygden blifvit den, att hvarje kommun ovilkorligen måste fullgöra de föreskrifter, som i kungörelsen finnas intagna. Vid sådant förhållande, och då ingen lär kunna bestämdt säga, huruvida dessa stadganden fortfarande skola tillämpas eller icke, äfven om koleran icke uppträder inom något af våra granuländer, tror jag, att det äfven af praktiska skäl är lämpligast att bifalla motionärens förslag. Derigenom kunde det nemligen åtminstone blifva klart, att berörda föreskrifter icke skola tillämpas annat än då verklig fara för kolerans införande till oss förefinnes, såsom t. ex. då den finnes inom något af grannländerna eller något enstaka fall af sjukdomen förekommit hos oss.

Oafsedt den konstitutionella sidan af saken, som jag nu icke vill yttra mig om, synas mig sålunda alla skäl tala för ett bifall till mo-

tionärens förslag, och, såsom sagdt, hemställer jag också om bifall dertill.

Häruti instämde herrar *Eriksson* i Elgered, *Anderson* i Hasselbol, *Olsson* i Kyrkebol, *Folke Andersson*, *Hansson* i Solberga, *Gyllensvärd* och *Truedsson*.

Herr Hedin: Mot en återremiss i det syfte, som herr vice talmannen angaf, finner jag för min del en mycket stor betänklighet, nemligen alldeles samma betänklighet, som förut framhållits mot ett bifall till utskottets hemställan, i ty att en omformulerad kläm i angifna syfte endast skulle, likaväl som ett bifall till utskottets förslag, innebära ett erkännande från kammarens sida, att Kongl. Maj:t i detta fall har handlat inom gränserna för sin grundlagsbestämda rätt, och det skulle, såsom jag förut sagt, jemväl innebära ett kammarens svar för fortsatta och måhända ännu längre gående ingrepp i den kommunala självbeskattningsrätten. Detta är faran af att vidtaga hvarje annan åtgärd än den af motionären föreslagna. Härtill kommer emellertid den omständigheten, att kammaren synes mig icke böra beröfva Första Kammaren tillfälle att uttala sin åsigt om det, som är hufvudsaken, äfvensom att man icke bör beröfva medkammaren tillfälle att frambära ett vittnesbörd derom, att för Första Kammaren uppehållandet af den kommunala självbeskattningsrätten är lika heligt som för Andra Kammaren.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Gilljam: Jag ber endast att få anföra några ord.

Det är visserligen sant, att Kongl. Maj:t har åsyftat att genom lindrigare karantänsbestämmelser i någon mån befria handel och samfärdsel från de stora kostnader, som genom ett strängt tillämpande af karantänsbestämmelserna skulle drabba dem. Deri ligger väl intet ondt, så mycket hellre som dessa kostnader på ett eller annat sätt till slut skulle drabba landets invånare i dess helhet. Man kan dock icke säga, att det är denna lindring i karantänsbestämmelserna, som omedelbart framkallat den af Kongl. Maj:t vidtagna åtgärden för besigtningen, utan det är det s. k. isoleringssystemet, som dervidlag varit bestämmande. Läkarna hafva nemligen på sista tiden kommit till den åsigt, att, huru stränga man än gör karantänsbestämmelser, man likväl aldrig kan hindra koleran från att komma in i landet. Derför måste vi vara beredda på, att kolerasjuka kunna komma att finnas hos oss, och då åter ligger hufvudvigten på en snabb och effektiv isolering. Derigenom anser man sig möjligen kunna hindra en epidemi att utbreda sig i mera nämnvärd grad. Vi hafva från eget land ett vittnesbörd om att läkarnes uppfattning i detta hänseende har god grund för sig. Jag tänker särskildt på kolerafallen i Umeå sistlidne höst. Det står riktigt i utskottets betänkande och, om jag icke missminner mig,

Ang. upphäfvande af kungörelsen den 14 juli 1893 angående vissa åtgärder till förekommande af kolerans utbredning bland rikets invånare.

(Forts.)

Ang. upphäfvande af kungörelsen den 14 juli 1893 angående vissa åtgärder till förekommande af kolerans utbredning bland rikets invånare.

(Forts.)

äfven i något medicinalstyrelsens utlåtande, att dessa sjukstugor icke äro afsedda till permanenta lasarett, ty då finge man nog tänka på en fullständigare sjukvård vid dem. Deremot har man ansett, att dessa sjukstugor skulle kunna tjena icke blott till att vid tillfälle upptaga kolerasjuka, utan äfven att för de särskilda församlingarna vara till största nytta jemväl vid andra epidemier. Med anledning af ett här framställt förslag vill jag fråga: Huru skall man kunna säga, när koleran hotar oss eller icke? Huru vet man i allmänhet, att en epidemi hotar eller icke? Jag tror, att vi alltid måste vara på vår vakt i detta hänseende. Men den omständigheten, att en epidemi när som helst kan uppstå, hindrar alls icke, att kommunerna under friska tider kunna genom kloka åtgärder få kostnaderna i följd af de föreskrifna skyddsåtgärderna ganska reducerade. Om en församling uppfört en sjukstuga, så är detta naturligtvis en gjord sak, men den vet då, att den i farans stund har en plats, der tillflykt genast kan beredas dem, som insjukna i den ena eller andra farsoten. Har församlingen icke uppfört någon sjukstuga, så är det icke absolut nödvändigt att göra det, ty i kungörelsen är icke anbefaldt, att sådana skola byggas, blott att de skola finnas. Församlingen måste endast hafva ett hus till sin disposition, för den händelse att fara förekommer, och ingen församling behöfver aflöna besigtningssman eller sjukvårdare på annat sätt, än att församlingen vidtalar lämpliga personer att, möjligen mot något obetydligt exspektansarfvode, i fall af behof stå till tjenst mot en skäligen ersättning. På detta sätt bör kommunen kunna under gynsamma tider med ringa eller ingen kostnad få både sjukstuga och personer till sin disposition.

Slutligen vill jag säga ett par ord om läkaredistriktet. Här har nemligen ock talats om att kommunen icke skulle vara någon lämplig enhet i förevarande fall, utan att det borde vara läkaredistrikt. Detta är emellertid ett fullkomligt förbiseende af hvad med de föreslagna åtgärderna åsyftats. Meningen med de ifrågavarande bestämmelserna i kongl. kungörelsen är, att de, som äro eller misstänkas vara sjuka, skola så fort och lätt som möjligt isoleras från friska personer. Då måste ju medgifvas, att ju mindre enheten är, desto större är utsligten för att fort vinna det afsedda ändamålet.

Herr Bexell: Denna kungörelse, som så mycket omordats, har väckt mycken oro inom landet och äfven här i kammaren. Men om koleran verkligen skulle utbryta i vårt land sporadiskt, så undrar jag, om landsbygdens befolkning godvilligt skulle släppa ifrån sig sina sjuka. Nej, det komma de säkerligen icke att göra. Nej, det kommer att blifva samma slags excesser, som det var i Ryssland och Tyskland för några år sedan. Det är icke så på landsbygden som i städerna, att husen äro flera våningar höga och att det bor en mängd familjer inom samma hus, utan på landet har hvar och en familj sin stuga eller byggnad. Derfor anser man det på landet onödigt att släppa ifrån

sig sina sjuka, utan man vill behålla dem hos sig och sköta om dem. Och vid ett kolerautbrott kommer man att säga: vi bo här i huset ensamma och vi vilja sköta om vår mor och våra barn. Försöker man då taga de sjuka ifrån dem, så blir det bråk och krångel af samt *kan* blifva stora excesser.

För att förekomma detta samt äfven på rent konstitutionella skäl yrkar jag afslag på utskottets hemställan och bifall till motionen.

Öfverläggningen var slutad. Derunder hade yrkats: 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) afslag derå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och 3:o) återremiss. Herr talmannen gaf propositioner på hvart och ett af dessa yrkanden och förklarade sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för bifall till utskottets hemställan. Som votering emellertid begärdes, blef, sedan till kontraposition antagits bifall till motionen, nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts hemställan i utlåtandet n:o 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å nämnda hemställan, bifallit herr Mallmins i ämnet väckta motion.

Omröstningen visade 67 ja, men 148 nej, i följd hvaraf kammaren fattat sitt beslut i enlighet med nej-propositionens innehåll.

Jemlikt föreskriften i § 63 mom. 3 riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas medkammaren.

§ 5.

I ordningen förekom härnäst bevillingsutskottets betänkande n:o 12, i anledning af väckta förslag om vissa förändringar i grunderna för allmänna bevillningens utgörande.

Punkterna 1 och 2

Biföllos.

Efter föredragning af *punkten 3* begärdes ordet af

Herr Hedin, som yttrade: Jag tänker icke, herr talman, yttra mig om hvad som står i denna punkt, utan jag skall i brist på bättre tillfälle begagna föredragningen af tredje punkten för att i allra största

korthet få till bevillningsutskottets ärade ledamöter uttala ett önskemål, på grund deraf att bevillningsutskottet har obegränsad motionsrätt, och det vore, att utskottet behagade taga i öfvervägande, huruvida icke utskottet borde i bevillningsstadgan föreslå ett tillägg, som skulle göra det äfven för de allra svagaste ögon och det skralaste förstånd fullkomligt otvetydigt och klart, att, om en person är affönad dels med fast lön och dels med tantième, han äfven skall betala skatt för tantièmet. Visserligen synes det, som om detta vore så klart uttryckt i gällande bevillningsstadga, att ingen skulle vara i stånd att misstaga sig på det. Men när emellertid det faktiska förhållandet är, att somliga personer lära lyckats att missförstå detta stadgande, synes det mig vara önskligt, om bevillningsutskottet ville taga i öfvervägande, huruvida icke, till förekommande af sådant missförstånd, sjelfva detta ord »tantième» måtte få komma in i stadgan. I afseende på den föredragna punkten har jag ingenting att yrka.

Vidare anfördes icke. Punkten bifölls.

§ 6.

Ang. bristfälliga anordningar vid centralfängelset å Norrmalm.

Härefter föredrogs statsutskottets utlåtande n:o 30, i anledning af Riksdagens år 1893 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets jemte dertill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1892.

§ 1.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

I § 2 hemställde utskottet:

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t tacktes taga i öfvervägande, hvilka åtgärder i afseende å anordningarna inom tvångsarbetsanstalten å Norrmalm måtte kunna vidtagas, på det att, så snart ske kunde, de missförhållanden, som nu derstädes förefunnes, måtte, intill dess en fullständig lösning af frågan vunnes, kunna åtminstone delvis varda afhjulpna.

Efter uppläsande häraf anförde:

Herr Falk: Herr talman! Det ifrågavarande, af revisorerna anmärkta förhållandet, som föranlett statsutskottet att hos Riksdagen föreslå en skrifvelse till Kongl. Maj:t angående vidtagande af åtgärder i det af revisorerna ifrågasatta syfte — den frågan, säger jag, är ett bevis på, huru oändligt svårt det är för Riksdagen att verkligen få fram en sak, som stöter på motstånd hos en eller annan — jag tillåter mig säga — vederbörande. Redan 1886 års revisorer påpekade

det minst sagdt eländiga tillstånd, hvori ifrågavarande arbetsanstalt befann sig. Derpå följande revisorer hafva gjort samma anmärkning, men utan påföljd. Vid behandlingen af denna fråga inom Första Kammaren yttrade en person, som stod frågan ganska nära, att han ville fästa uppmärksamheten uppå, att en åtgärd i det syfte, som revisorerna föreslagit, vore en motsats till det språk, som säger: »man skall icke sätta en ny klut på ett gammalt kläde». Deri torde också ligga frågans kärnpunkt. Det åsyftas att åstadkomma ett nytt fängelse, och därför skola de närvarande usla förhållandena icke undergå någon förbättring, på det att det åsyftade ändamålet må framstå så alldeles absolut nödvändigt, att det icke skall kunna motsägas, utan Riksdagen tvingas lemna anslag till åstadkommande af en dylik nybyggnad. Mig synes, som om man på denna fråga skulle med mera skäl kunna tillämpa det förhållandet, att om man har en rock, som händelsevis blir trasig, och icke har råd att köpa en ny, så lappar och lagar man den rock, man har, på det att man icke genom trasorna måtte göra sig ändå eländigare, än hvad man i sjelfva verket är eller kunde vara. Med den ifrågasatta förbättringen af fängelset förhåller det sig så, att till åstadkommande af densamma alldeles icke behöfves något statsanslag. Ty det kostnadsförslag, som är uppgjort för inrättande af fullständiga nattceller för de dervarande fångarne och för anordnande af fullt användbara arbetslokaler, uppgår endast till ungefärligen 31,000 kronor, hvilka 31,000 kronor vederbörande direktör för fängelset förklarar kunna bestridas genom besparingar på inflytande hyresmedel. Besparingarna på dessa medel uppgå i närvarande stund till 15,000 kronor, och hvad som nu icke finnas tillgängligt, kan erhållas genom antecipation af två eller tre års besparingar på blifvande hyresmedel, så att det på detta sätt är möjligt att verkställa denna reparation och förändring på ganska kort tid utan särskildt anslag.

Under sådana förhållanden synes det mig, efter hvad som tilldragit sig i frågan, vara nödvändigt, att Andra Kammaren förenar sig i det beslut, som redan blifvit af Första Kammaren fattadt, att godkänna utskottets uttalande i denna del.

Herr Restadius: Herr talman! Jag ber att till Andra Kammarens protokoll få antecknad, att jag i det väsentligaste sluter mig till dem, som önska framgång åt förslaget i den föredragna punkten. Under 1870- och 1880-talet hade jag ofta tillfälle att, när dåvarande justitieombudsmannen verkställde inspektioner vid Norrmalms fängelse, och jag i egenskap af sekreterare biträdde honom, finna de af revisorerna framställda missförhållandena vara alldeles i ögonen fallande. Det är ganska egendomligt att erfara, att den vederbörande myndighet, som här i första hand afses, ställer sig afvogt mot förslaget. Skälet dertill torde vara att söka i den omständigheten, att man önskar att få ett större straffängelse anordnad i närheten af Stockholm. Men när denna fråga, då den var föremål för Riksdagens behandling, blef

Ang. bristfälliga anordningar vid centralfängelset å Norrmalm.

(Forts.)

Ang. bristfälliga anordningar vid centralfängelset å Norrmalm.

(Forts.)

afslagen, så lär den icke inom den närmaste framtiden åter kunna föreläggas Riksdagen, emedan åtskilliga omständigheter inträffat sedan dess, som torde böra tagas i öfvervägande vid sakens slutliga afgörande. Jag åsyftar dervid lagen af den 20 juni 1890, hvarigenom de derförinnan gällande straffbestämmelserna i strafflagen blifvit i väsentlig mån nedsatta. Vidare tager jag hänsyn till kongl. förordningen af den 29 juli 1892 angående straffarbets och fängelsestraffs verkställande i enrum. Af dessa båda författningar är det uppenbart, att antalet fångar kommer att blifva mycket mindre, eftersom straffen blifvit i så väsentlig mån nedsatta, och vidare att gemensamhetsfängelserna icke komma att tagas i anspråk i samma utsträckning hädanefter som hittills, enär ju författningen af 1892 stadgar, att fängelsestraff skall aftjenas i enrum under längre tid, än hvad dessförinnan var fallet. Deraf är en uppenbar följd, att de, som blifva dömda till straffarbete i 3 år eller derutöfver, komma att aftjena större delen af straffet i cellfängelse. Fångarnes antal i gemensamhetsfängelset kommer sålunda att blifva mycket mindre, men huru mycket mindre det kommer att blifva, kan, med den erfarenhet, som nu står till buds, icke utrönas.

Jag har visserligen hört uppgifvas, att straffångarne vid Norrmalms centralfängelse redan till följd af minskningen i antal blifvit sända till Göteborgs fängelse, men det återstår ändock en så stor massa arbetsfångar, hvilka också framdeles komma att förefinnas, att det torde blifva nödvändigt att hafva ett gemensamhetsfängelse i Stockholm.

Det förefaller mig vara ytterst olämpligt, att anordningen i fängelserna skall vara sådan, att dessa samhällets olycksbarn icke kunna åtminstone nattetid hållas i enrum, och följderna har också, enligt hvad erfarenheten gifvit vid handen, blifvit den, att dessa qvinnor utträda ur fängelset långt sämre, än de der ha inträdt.

Då slutligen kostnaden för den ifrågasatta förbättringen är så obetydlig, kan jag icke finna ringaste anledning, hvarför icke Kongl. Maj:t och Riksdagen skulle godkänna densamma, och jag yrkar därför, herr talman, bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad och efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 3.

Lades till handlingarna.

§§ 4 och 5.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

§§ 6 och 7.

Lades till handlingarna.

§ 8.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 9.

Lades till handlingarna.

§ 10.

Utskottets yttrande godkändes.

§ 11.

Lades till handlingarna.

§ 12.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 13.

Lades till handlingarna.

I § 14 hemställde utskottet:

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke åtgärder borde vidtagas till revision af de emellan styrelsen för statens jernvägstrafik samt Stockholm—Vesterås—Bergslagens trafikaktiebolag och direktionen för Gefle—Dala jernväg upprättade kontrakt äfvensom huruvida ej den af utskottet omnämnda, emellan staten och Vexjö—Alfvesta jernvägsaktiebolag afslutade öfverenskommelse kunde underkastas förändring.

Ang. vissa mellan staten och de enskilda jernvägarne Vexjö—Alfvesta, Stockholm—Vesterås—Bergslagen och Gefle—Dala uppgjorda kontrakt.

Häremot hade reservation afgifvits af herr *Billing*, hvilken funnit skäl icke vara för handen till att i en särskild skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke åtgärder böra vidtagas till revision af omförmälda, mellan styrelsen för statens jernvägstrafik samt Stockholm—Vesterås—Bergslagens trafikaktiebolag, utan ansett, att utskottet bort hemställa,

att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke åtgärder böra vidtagas till revision af ofvan omförmälda, mellan styrelsen för statens jernvägstrafik samt direktionen för Gefle—Dala jernväg upprättade kontrakt äfvensom huruvida ej förenämnda emellan staten och Vexjö

Ang. vissa mel- —Alfvesta jernvägsaktiebolag afslutade öfverenskommelse må kunna
lan staten och underkastas förändring».
de enskilda

jernvägarne
Vexjö—Alfve-
sta, Stockholm
—Vesterås—
Bergslagen och
Gefle—Dala
uppgjorda kon-
trakt.

(Forts.)

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Ohlsson från Vexjö: Då jag har äran vara ledamot af denna kammare och då jag desslikes är styrelseledamot i Vexjö—Alfvesta jernvägsaktiebolag, anser jag mig vid detta tillfälle icke kunna underlåta att yttra några ord med anledning af statsutskottets hemställan i den nu föredragna punkten, för så vidt den rör Vexjö—Alfvesta jernvägsaktiebolag. Jag skall emellertid hvarken tillåta mig att uttala någon egen åsigt i frågan eller göra några som helst reflexioner eller framställa något yrkande. Jag vill blott i största möjliga korthet påvisa anledningarna till att det nu gällande kontraktet mellan staten och bolaget i fråga om trafikerande af bolagets jernväg på sin tid upprättades, och samtidigt söka klargöra de grunder och förutsättningar, på hvilka detta kontrakt hvilat. Jag stöder mig dervid uteslutande på handlingar, som finnas i kongl. civildepartementet tillgängliga.

Straxt efter södra stambanans anläggning började man i Vexjö och trakten deromkring att tänka på att få till stånd en jernväg mellan staden och stambanan. För sådant ändamål bildades ett bolag, och man beslöt att anlägga en jernväg, afsedd för hästkraft. Hos 1863 års Riksdag gjordes framställning om statslån för anläggande af en dylik *hästbana*. Under öfverläggningen i Riksdagen gjorde sig emellertid den åsigten gällande, att det skulle vara vida bätte och förmånligare, om en jernväg anlades, som vore afsedd för ångkraft, och för en dylik jernväg beviljades också statslån till belopp af 434,000 kronor. Efter mycket energiska ansträngningar af dåvarande bolagsstyrelse lyckades man också slutligen uppbringa aktiekapitalet så, att man med anlitan det jemväl af statslånet ansåg det möjligt att bygga en *smalspårig jernväg*. Men då kommo några förståndiga och framsynta män på den tanken, att det både för bolaget och särskildt för staten vore allra bäst och förmånligast, om jernvägen finge samma spårvidd som stambanan. Man förutsåg nemligen redan då, att det icke kunde dröja särdeles länge, innan denna jernväg blefve utsträckt till Karlskrona, hvarigenom en för staten synnerligen värdefull kommunikationsled bragtes till stånd mellan flottans dervarande hufvudstation och stambanan. Denna tanke om anläggande af en *bredspårig jernväg* mellan Vexjö och Alfvesta upptogs af dåvarande trafikstyrelsen och Kongl. Maj:t med synnerlig välvilja och mycket tillmötesgående. Emellertid visade det sig snart omöjligt för jernvägsbolagets styrelse att anskaffa tillräckligt aktiekapital för att jemväl bekosta rörelsemateriel för jernvägen, och på denna grund ingick bolagsstyrelsen till Kongl. Maj:t med ansökan, »att Alfvesta station med der varande byggnader och anläggningar, jemte den derstädes anställda tienstemannapersonal, finge, utan kostnad för bolaget, användas för trafiken å bibanan, i enlighet

med de bestämmelser, som kunde varda af styrelsen för statens jernvågstrafik meddelade»; samt »att trafiken å bibanan måtte få bestridas med statens rörelsemateriel och personal emot viss bestämd ersättning för den materiel, som komme att härtill begagnas». Öfver denna ansökan hördes trafikstyrelsen, och Kongl. Maj:t meddelade den 13 november 1863 beslut i ärendet. Jag skall deraf taga mig friheten anföra en del af sjelfva klämman. Det heter der: »— — Och hafve VI nu tagit detta ärende i Nådigt öfvervägande; och då, enligt hvad Styrelsen för Statens Jernvågstrafik anført, ifrågavarande jernbanas anläggning med mindre spårvidd, än den för Statens stambana antagna, skulle vara förenad med flerehanda olägenheter och jemväl påkalla icke obetydliga utgifter för vidtagande af de i sådan händelse erforderliga särskilda anordningar vid Alfvesta station, hvaremot, derest bibanan komme att erhålla enahanda spårvidd med södra stambanan, icke allenast eljest oundvikliga kostnader skulle staten besparas, utan äfven väsentliga lättnader tillskyndas allmänna rörelsen å banorna, hafve VI ansett giltiga skäl förekomma att från det allännas sida medverka till vidtagandet af den ifrågasatta förändringen i planen för bibanans byggande, hvadan VI funnit godt bolagets nu gjorda framställning om rättighet att få trafiken å bibanan besörjd genom statens personal och med användande af dess materiel i nåder bifalla» etc. Jernvägsstyrelsen fick samtidigt i uppdrag att härom afsluta kontrakt med bolagsstyrelsen. Af handlingarna framgår, att jernvägsstyrelsen till en början påyrkade, att i kontraktet borde intagas rättighet för staten att uppsäga kontraktet eller att åtminstone tid efter annan förhöja afgiften för trafikens ombesörjande; men då bolagsstyrelsen å sin sida bestämdt vidhöll, att dessa kontrakts bestämmelser icke kunde af bolaget godkännas och att således hela frågan om banans byggande såsom bredspårig, hvilket fördyrande byggnadssätt uteslutande vore till förmån för staten, skulle äfventyras, träffades ändtligen efter många och långa öfverläggningar mellan dåvarande chefen för trafikstyrelsen och ordföranden i bolagets styrelse den öfverenskommelsen, att frågan om rätt för staten att uppsäga eller revidera kontraktet skulle få förfalla. I kontraktet finnas icke heller intagna några som helst bestämmelser eller ens en antydning om någon rättighet för staten att uppsäga eller revidera kontraktet. Jag skall icke trötta kammaren med att uppläsa kontraktet i de delar, hvarom nu är fråga. Jag vill blott slutligen, mine herrar, tillkännagifva, att bolaget städse varit och fortfarande är af den fulla öfvertygelse och förvissning, att, då staten under nu angifna förhållanden och förutsättningar åtagit sig att på sätt ofvan är nämndt understödja och främja detta jernvägsföretag, ett sådant åtagande icke kan vara gjordt blott på behaglig tid, utan måste vara i allo bindande för framtiden.

Herr talman, jag har, såsom jag från början antydde, intet yrkande att framställa.

*Ang. vissa mel-
lan staten och
de enskilda
jernvägarne
Vexjö—Alfve-
sta, Stockholm
— Vesterås—
Bergslagen och
Gefle—Dala
uppgjorda kon-
trakt.*

(Forts.)

Ang. vissa mel-
lan staten och
de enskilda
jernvägarne
Vezio—Alfve-
sta, Stockholm
—Vesterås—
Bergslagen och
Gefle—Dala
uppgjorda kon-
trakt.

(Forts.)

Herr Ericson i Ransta: Ehuru jag tror, att denna kammare kommer att bifalla hvad utskottet vid denna § hemställt, har jag dock icke kunnat underlåta att begära ordet för att påpeka, att i några delar den framställning, som här är gjord, icke alldeles öfverensstämmer med förhållandena. Det är nemligen icke så stora fördelar, Stockholm—Vesterås—Bergslagens jernväg har gent emot staten, som i utskottsbetänkandet framställes. Stockholm—Vesterås—Bergslagens jernväg betalar icke blott 18,000 kronor för samtrafiken med centralstationen, utan derjemte 3,000 kr. till extra omkostnader — således tillsammans 21,000 kronor. Dertill kommer, att denna jernväg, som förr egde en egen station, den s. k. vestra stationen, öfverlemnat denna jordrymd till gemensam disposition för statens och bergslagens jernvägar. Äfvenså eger bolaget ett jordområde nära Rörstrandsgatau, som nu äfven trafikeras af statens jernväg. Detta område, som upplåtits till allmän trafik, omfattar en areal af 108,960 kvadratfot; och det är en icke obetydlig fördel staten har af dessa jordområden. Derjemte har ifrågavarande jernväg anlagt egna vändskifvor, kolgårdar m. m. Derför har staten icke några kostnader, utan i många hänseenden till och med åtskilliga fördelar. Vidare har den bekostat en ganska dyrbar anläggning af spår till Karlberg, som kostat nära $\frac{1}{2}$ million kronor. Jag tror således, att af förhandlingarna framgår, att staten icke gör någon egentlig förlust på samtrafiken med denna bana.

Nu är det äfven ett annat förhållande, som torde böra framhållas, nemligen att staten i allmänhet betalar sina tjenstemän något mera och har större personal än enskilda jernvägar. Jemför jag de kostnader, denna jernväg har för trafiken på centralstationen, och kostnaderna vid öfriga större stationer, så finner jag, att de förra äro jemförelsevis betydligt större.

Jag skall på grund häraf be att få yrka bifall till herr biskop Billings inom utskottet framställda reservation, som jag skall taga mig friheten uppläsa jemte föregående motivering. Herr Billing säger:

»Då jernvägsstyrelsen lemnat upplysning derom, att medgifvandet åt Stockholm—Vesterås—Bergslagens bana att få flera bantåg å centralstationen i Stockholm expedierade än hvad kontraktet mellan styrelsen för statens jernvägstrafik och bolaget för nämnda bana bestämde ej åsamkat staten någon ökad utgift, sedan enligt öfverenskommelse banan erlagt en särskild ersättning af 1,000 kronor årligen för expedierande af ett sent aftontåg till Sundbyberg;

då banan, utöfver sålunda kontrakterade 18,000 kronor, derjemte såsom särskilda bidrag i och för expeditionen vid Stockholms station betalar årligen 3,197 kronor 6 öre;

då banan vidare för jordinköp samt för anordningar vid Stockholms station, hvaraf rörelsen inom statens bangård drager fördelar, utbetalt 231,252 kronor 90 öre;

samt då, enligt hvad jernvägsstyrelsen anført, denna styrelse redan under innevarande år ärnar för Kongl. Maj:t framlägga förslag till

gemensamma grunder till fördelningen mellan vidkommande banor af bidragen till bestridande af kostnaderna för en föreningsstations skötsel och underhåll,

så har jag funnit skäl icke vara för handen till att i eu särskild skrivelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke åtgärder böra vidtagas till revision af omförmälda, mellan styrelsen för statens jernvägstrafik samt Stockholm—Vesterås—Bergslagens trafikaktiebolag, utan ansett, att utskottet bort hemställa,

att Riksdagen må i skrivelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke åtgärder böra vidtagas till revision af ofvan omförmälda mellan styrelsen för statens jernvägstrafik samt direktionen för Gefle—Dala jernväg upprättade kontrakt äfvensom huruvida ej förenämnda emellan staten och Vexjö—Alfvesta jernvägsaktiebolag afslutade öfverenskommelse må kunna underkastas förändring.»

Jag anhåller, som sagdt, herr talman, att få yrka bifall till denna herr Billings reservation.

Häruti instämde herrar *Mallmin* och *Hammarström*.

Herr vice talmannen Danielson yttrade: Jag begärde ordet med anledning af den ärade talarens från Vexjö yttrande, hvori han framhöll, att det knappast förefinnes någon möjlighet att ändra det mellan staten och jernvägsbolaget den 20 februari 1864 afslutade kontrakt. Jag har biträdt utskottets förslag på den grund, att § 4 i sagda kontrakt innefattar den bestämmelsen, att det skulle gå endast fyra enkla tåg dagligen, två åt Vexjö och två åt Alfvesta. Men nu är förhållandet det, att det är 4 sådana tåg åt hvardera hållet dagligen, således dubbla antalet. Det är visserligen stadgad några öres ersättning pr banmil, så att det kan visserligen sägas, att det icke är för intet, men det är dock en ny bestämmelse om tågens antal tillkommen i detta fall. Mitt skäl att biträda revisorernas och utskottets förslag grundar sig på sagda 4 §, och vill jag hoppas, att, om Riksdagen besluter bifalla utskottets hemställan, vederbörande skola särskildt fästa sig vid bestämmelserna i § 4 af nämnda kontrakt. Jag har blott velat säga detta för att angifva det skäl, som varit för mig hufvudsakligen bestämmande till att biträda revisorernas mening.

Hvad nu beträffar Stockholm—Vesterås—Bergslagens jernväg, så tror jag ändock, att det icke vore skäl, att denna kammare bifölle det af den siste talaren gjorda yrkande, helst Första Kammaren redan bifallit utskottets förslag i dess helhet; och därför tror jag också, att det vore lämpligt, att denna kammare så gjorde.

Jag skall icke yttra något vidare, utan endast yrka bifall till utskottets förslag oförändradt.

Herr Petersson i Runtorp: Jag har äfven begärt ordet för att yrka bifall till utskottets förslag, ehuru jag verkligen måste säga, att

Ang. vissa mellan staten och de enskilda jernvägarne Vexjö—Alfvesta, Stockholm—Vesterås—Bergslagen och Gefle—Dala uppgjorda kontrakt.

(Forts.)

Ang. vissa mel- jag icke tror, att mycket godt kan åstadkommas dermed. Det är dock
 lan staten och en sak, som man icke får eller bör släppa. Ty det förhåller sig verk-
 de enskilda ligen så, som den förste talaren sade, att det är uppgjort ett kon-
 jernvägarne trakt med staten sådant, att det icke är godt att komma till rätta med
 Vexjö—Alfve- Vexjö—Alfvesta-bolaget. Men då det är känt temligen allmänt, att
 —Vesterås— denna jernväg bär sig så utmärkt väl, får jag säga, att om jag, såsom
 Bergslagen och förste talaren, vore ledamot af styrelsen, skulle jag af hederskänsla er-
 Gefle—Dala bjuda staten ett ordentligt anbud i denna fråga; detta bolag har verk-
 uppgjorda kon- ligen en sådan förtjenst, att det icke behöfver ockra på staten. Jag
 trakt. känner frågan förut, sedan den varit före inom statsrevisionen flere
 (Forts.) gånger, ehuru deraf aldrig blifvit något resultat. Det härleder sig
 deraf, att i styrelsen funnits en utmärkt ledamot, som förstått att un-
 derhandla med staten bättre, än staten i allmänhet förstår att se sig
 till godo. Jag skulle önska, att denne man ännu lefde och att staten
 begagnade honom, när det gäller att uppgöra kontrakt med Norge,
 Spanien och andra stater. Vi kunde då stå oss bättre, än vi i all-
 mänhet göra.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag, ehuru jag vet, huru svårt
 det är att uppgöra med Vexjö-bolaget.

Herr Johnsson i Bollnäs: Jag är uppkallad af den siste tala-
 rens yttrande i denna fråga. Han sade nemligen, att det vore föga
 utsigt, att det kunde blifva någon ändring i det aftal, som är upp-
 rättadt mellan Vexjö—Alfvesta-bolaget och jernvägsstyrelsen i afseende
 å trafikerandet af denna bana, men han slutade i alla fall med att
 tillstyrka bifall till statsutskottets betänkande. Samma uppfattning
 hade den förste talaren i afseende å innebörden af sjelfva frågan. Jag
 ber därför att gent emot dessa uttalanden få göra några erinringar.

År 1862 bildades ett bolag, som hade till uppgift att förbinda
 Vexjö stad med södra stambanan vid Alfvesta station med en häst-
 bana.

För medel till en sådan bana begärde Kongl. Maj:t i proposition
 till 1862 års Riksdag ett statslån på 216,000 kronor. Innan emellertid
 Riksens Ständer hunnit besluta rörande denna framställning, kom bo-
 laget under fund med, att det vore bättre att få en ordentlig jernväg,
 och det beslöt då bygga en jernväg med 3,5 fots spårvidd. Med
 anledning af denna ändring i planen beviljade då Riksens Ständer
 under 1862—1863 års riksdag ett statslån på 434,000 kronor. Hela
 banan beräknades kosta 650,000 kronor, och statslånet skulle således
 utgöra $\frac{2}{3}$ häraf. Men när byggnaden började, insåg bolaget, att det
 icke vore klokt att anlägga en jernväg med nyssnämnda spårvidd,
 utan att det vore bättre att bygga en jernväg af samma spårvidd som
 statsbanan. För åstadkommandet af denna ändring i planen och för
 att få en bredspårig jernväg, erfordrades ytterligare ett belopp af 77,000
 kronor, motsvarande ungefär det belopp, som varit beräknadt för den
 rörliga materielen å banan. För uppnåendet af detta mål saknade

emellertid bolaget alla resurser, och det var under detta för bolaget kritiska läge, som bolagsstyrelsen ingick till kongl. jernvägsstyrelsen med anhållan, att staten skulle trafikera banan. Detta mottogs, såsom den förste talaren omförmälde, af jernvägsstyrelsen välvilligt, och det planerades för en uppgörelse mellan bolaget och jernvägsstyrelsen. En plan i detta afseende förelades Kongl. Maj:t, och Kongl. Maj:t godkände den genom en resolution af den 13 november 1863. Innan emellertid Kongl. Maj:t godkände denna plan, infordrades jernvägsstyrelsens särskilda utlåtande, och jernvägsstyrelsen anförde då i detta utlåtande, som låg till grund för den kongl. resolutionen, följande: »att, som förslaget, i hvad det afsåge beloppet af den ersättning, som af bolaget borde erläggas, hvilade allenast på erfarenheten rörande stambanans dåvarande förhållanden, modifikationer deri kunde varda önskvärda eller berättigade anspråk på förändringar å någondera sidan uppstå, hvadan ock revision af de föreslagna villkoren tid efter annan torde blifva nödig.»

Ang. vissa mellan staten och de enskilda jernvägarne Vexjö—Alfvesta, Stockholm—Vesterås—Bergslagen och Gefle—Dala uppgjorda kontrakt.

(Forts.)

Med anledning af detta jernvägstrafikstyrelsens utlåtande säger Kongl. Maj:t i sin resolution af den 13 november 1863, »att trafiken å bibanan finge utan särskild ersättning besörjas af statens personal och med användande af dess materiel mot ersättning för lokomotiv af 4 kronor per så kallad lokomotivmil och för vagnar af 30 öre per så kallad vagnmil, under iakttagande af vissa utaf trafikstyrelsen uti inforrdadt utlåtande häröfver af den 4 november 1863 föreslagna villkor och utan rubbning af det bolaget af Rikets Ständer beviljade låneunderstöd.»

Kongl. Maj:t har således, då ifrågavarande förslag till uppgörelse mellan statens jernvägar och bolaget ingicks, gjort det förbehåll, att villkoren skulle fastställas med hänsyn till de af jernvägsstyrelsen gjorda erinringar. Vidare lemnades öppet för vissa delar af öfverenskommelsen, som sedermera skulle genom särskilda aftal kompletteras. Detta skedde ock genom ett särskildt kontrakt af den 24 mars 1864, och i detta kontrakts § 2 heter det:

»Bolaget förbinder sig att genom aktieteckning till *minst* lika stort belopp som lånesumman, 434,000 kronor, af egna medel tillskjuta och bekosta hvad utöfver statslånet kan erfordras för jernvägens och dertill hörande anläggningars utförande och fullbordande samt behörig transportmateriels anskaffande; varande bolaget, som enligt kongl. brefvet den 13 november 1863 och med trafikstyrelsen derefter träffad öfverenskommelse får mot hyra begagna transportmateriel från statens förråd för trafikens bestridande å banan, pligtigt att, om eller när rörelsen icke längre kan eller får sålunda besörjas, på egen bekostnad anskaffa nödig transportmateriel genom att inköpa sådan för banans behof.»

Kongl. Maj:t fastställde, såsom jag nyss nämnt, planen för banans byggande till 3,5 fots spårvidd. Men i sammanhang dermed, att Kongl. Maj:t godkände vissa grunder för uppgörelse mellan statens jernvägs-

Ang. vissa mel-
lan staten och
de enskilda
jernvägarne
Vexjö—Alfve-
sta, Stockholm
—Vesterås—
Bergslagen och
Gele—Dala
uppgjorda kon-
trakt.

(Forts.)

styrelse och bolaget med afseende å jernvägstrafiken, föreskrefs, att ny plan skulle, med anledning af den ändring i byggnadsplanen och spårvidden, som häraf blefve en följd, underställas Kongl. Maj:t för fastställelse; och har Kongl. Maj:t i bref den 4 mars 1864 fastställt nämnda plan och gillat vissa af trafikstyrelsen föreslagna bestämmelser för byggnadens utförande, hvarjemte föreskrifvits, att särskildt aftal skulle mellan jernvägsbolaget och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen upprättas samt att i detta kontrakt skulle intagas icke allenast alla bestämmelser, som gälla mellan staten och bolaget i afseende å det erhållna statslånet och dess återbetalande, utan äfven i afseende å ombesörjandet af trafiken å banan.

Med anledning af denna utaf Kongl. Maj:t lemnade föreskrift ingick väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ett särskildt kontrakt med bolaget, och i detta kontrakt föreskrefs bland annat följande, nemligen »att, om eller när trafiken å nämnda bana icke längre kan eller får besörjas på sätt i först nämnda kontrakt är medgifvet, bolaget skall vara pliktigt att på egen bekostnad anskaffa nödig rörelsemateriel, samt dervid iakttaga de föreskrifter, Kongl. Maj:t kunde finna skäligt föreskrifva.»

Det har således vid aftalets ingående antagits att det skulle förr eller senare inträffa, att banan icke vidare finge på hittills varande sätt trafikeras, och att bolaget då skulle vara skyldigt att beträffande trafiken sjelft uppehålla densamma. Förhållandet är alltså icke, såsom den förste talaren antydde, att man endast har att bedöma saken med hänsigt till uppgörelsen den 13 november 1862. Aftalet var dermed icke uppgjort, och det är således nödigt att skärskåda frågan i den rad af uppgörelser och ingångna aftal, som varit afsedda att komplettera hvarandra och jag tror att man då skall komma till den slutsats, att staten när som helst har rätt att undandraga sig skyldighet att trafikera banan. Jag må för öfrigt säga, att det vore enligt min åsigt orimligt, om ett kontrakt, upprättadt utan att i detsamma inflöte någon bestämmelse i afseende å tiden för dess upphörande, att ett sådant kontrakt skulle gälla i everldliga tider, och det kan väl icke vara den förste talarens mening att till den grad utsträcka konsekvenserna af sitt påstående, att aftalet aldrig skulle upphöra. Jag skall därför icke ingå i någon vidare kritik af denna del af saken.

Jag ber slutligen att härvid få anföra en omständighet, som synes ensam i och för sig utgöra tillräckligt skäl för tillstyrkande af utskottets hemställan. Då den omtvistade uppgörelsen afslutades, var det ingen tanke på, att en jernväg Vexjö—Karlskrona skulle komma till stånd, och afsåg således aftalet endast en bana från Alfvesta till Vexjö. hvarför trafikstyrelsen ansåg, att expeditionen af gods å denna bandel kunde besörjas af statens personal utan särskild ersättning. Det kan ju icke vara så underligt, då bolaget stod i svårigheter för att kunna åstadkomma banan, att trafikstyrelsen visade sig så tillmötesgående, ja, alltför mycket åsidosättande statens intressen i detta afseende. Det

framgår också tydligt af förhandlingarna, att skälet härtill var det, att godstrafiken ansågs komma att blifva särdeles obetydlig. Nu har den omständighet tillkommit, att en bana utsträckts från Vexjö till Karlskrona. En stor transitogods- och persontrafik har sedan uppstått mellan statens jernvägar och Vexjö—Karlskrona jernväg, hvilken trafik måste passera Alfvesta jernväg. Det är ju uppenbart, att om staten förut förlorat på en expedition, som den måst bestrida gratis, så blir naturligtvis förlusten så mycket större nu, då det finnes större godstrafik, än som kunde förutses, då kontraktet ingicks, vid hvilket tillfälle man endast tog hänsyn till det gods, som skulle expedieras mellan Vexjö och Alfvesta. Det är enligt min tanke alldeles orimligt att påstå, att det förhållande, att man förbundit sig att expediera gods från Vexjö till Alfvesta utan ersättning, också skulle medföra skyldighet att expediera *allt* gods, som föres ned på hela Vexjö—Karlskrona jernväg, gratis. Detta är, synes mig, ett förhållande, som är tillräckligt att motivera statsutskottets förslag, till hvilket jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad; och efter det herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan oförändrad.

§ 15.

Utskottes hemställan bifölls.

§ 16—19.

Lades till handlingarna.

§ 20.

Med förmålan, att, jemlikt kongl. brefvet den 13 december 1889, angående vissa i samband med utförande af en ny hofstallbyggnad stående förhållanden, Kongl. Maj:t tillagt professoren Ernst Abraham Jacobson, i egenskap af byggnadschef för nämnda byggnadsarbete, ett årligt arvode af 5,000 kronor med rätt för Jacobson att till arfvoden åt tillfälliga biträden under byggnadstiden årligen disponera ett belopp af 1,000 kronor, hade revisorerna, som af räkenskaperna för ifrågavarande nybyggnad inhemtat, att sistnämnda belopp blifvit qvartalsvis under år 1892 af öfverintendentsembetet utanordnad och af professoren Jacobson utqvitteradt, erinrat, att det syntes hafva bort af räkenskaperna framgå, att dessa medel blifvit af tillfälliga biträden såsom ersättning för deras arbete uppburna.

Ang. bristande redovisning för ett till byggnadschefen professoren E. A. Jacobsons stäldt belopp.

Utskottet hemställde: »att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t fästa Kongl. Maj:ts uppmärksamhet på hvad revisorerna i före-

Ang. bristande redovisning för ett till byggnadschefen professoren E. A. Jacobsens disposition stäldt belopp. nämnda afseende anmärkt för den åtgärd, Kongl. Maj:t må finna förhållandena påkalla.»

Efter föredragning af paragrafen lemnades ordet till

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet friherre von Essen, som yttrade: Då statsutskottet tillstyrkt och föreslagit, att Riksdagen skulle fästa Kongl. Maj:ts uppmärksamhet på det förhållande, som här omförmäles, anhåller jag att få lemna kammaren ett meddelande, som dermed sammanhänger, nemligen med afseende på den uppgörelse, som träffades med professor Jacobson.

Den kongl. skrifvelse, som här är i fråga, afser, såsom kammarens ledamöter erinra sig och torde hafva observerat, den omständighet, att 1,000 kronor anslagits till chefen för hofstallets byggande i och för användande till tillfälliga biträden, samt att denna summa icke blifvit redovisad, utan af honom användts utan redovisning.

Jag anser mig skyldig att upplysa kammaren derom, att, när från riksmarskalksambetet inlemnades till Kongl. Maj:t förslag till kontrakt rörande de vilkor, som skulle fastställas i uppgörelsen med professor Jacobson, innehöll detta bland annat, att han skulle erhålla 6,000 kronor i årligt arfvode samt 1,200 kronor till tillfälliga biträden. Då jag sedan fick in till mig dessa handlingar och pröfvade saken för att föredraga den inför Kongl. Maj:t, nedprutade jag arfvodet till 5,000 kronor och strök de 1,200 kronorna till tillfälliga biträden, men uppförde i stället härtill 1,000 kronor. Det var sålunda en besparing af 1,200 kronor, under förutsättning derjemte, att han skulle bekosta de tillfälliga biträdena bäst honom sjelf syntes. Jag får derjemte meddela, att min afsigt verkligen var, att han icke skulle behöfva redovisa detta belopp. Således förutsattes det, att han skulle få 5,000 kronor i stället för 6,000 kronor, och i stället för 1,200 kronor skulle han få 1,000 kronor till tillfälliga biträden. Dertill bör läggas, att kontraktet afsåg, att stallbyggandet skulle fortgå under ett års längre tid, än som skedde. Arbetet påskyndades efter särskild uppmaning till professor Jacobson. Det rådde nöd bland arbetsfolket här i Stockholm. Man hade i följd deraf god tillgång på arbetskrafter. Man kunde för billigt pris få större arbetsstyrka, och arbetet bedrefs med sådan raskhet, att det var färdigt ett år tidigare än afsedt var. Detta nämner jag för att påpeka, att, om icke arbetschefen påskyndat arbetet så som skedde, han varit berättigad att få ytterligare ett års arfvode med ytterligare 5,000 kronor.

Det är detta jag velat upplysa kammaren om, på det att kammaren icke må sväfvä i okunnighet om rätta sammanhanget med denna fråga.

Herr Wikstén anförde: Då jag deltagit i revisionens och äfven utskottets behandling af detta ärende, anser jag mig böra yttra några ord.

I det kongl. brefvet den 13 december 1889 till riksmarskalksemetet, som varit för revisionen tillgängligt, heter det, att professor Ernst Abraham Jacobson skulle såsom byggnadschef erhålla ett årligt arfvode af 5,000 kr. och biträdande konduktör ett belopp af 1,800 kr. årligen. Vidare heter det i samma kongl. bref: »med rätt för Jacobson att till arfvode åt tillfälliga biträden under nyssnämnda tid» (byggnadstiden) »årligen disponera ett belopp af 1,000 kr.» Professor Jacobson har enligt räkenskaperna själf utqvitterat sina 5,000 kr. Konduktören har också utqvitterat sina 1,800 kr., men endast qvitto af professor Jacobson finnes på att han uppburit bemälde 1,000 kr. Revisionen har naturligtvis icke kunnat tänka sig annat, än att, när Kongl. Maj:t säger, att professor Jacobson skall hafva 5,000 kr. och att det vidare skall utgå till en biträdande konduktör 1,800 kr. samt att, såsom det slutligen heter, Jacobson skulle disponera 1,000 kr. i arfvoden åt tillfälliga biträden, det ock var Kongl. Maj:ts afsigt, att dessa 1,000 kr. skulle utgå till tillfälliga biträden. Då ansåg revisionen det vara sin pligt, att, när han icke alls styrkt, att han betalat ut ett enda öre till tillfälliga biträden, påpeka förhållandet. Statsutskottet har äfven hylat samma uppfattning. Jag tror för min del, att detta är riktigt, och anhåller därför om bifall till utskottets förslag.

Ang. bristande redovisning för ett till byggnadschefen professoren E. A. Jacobsons disposition stüldt belopp.
(Forts.)

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 21.

Lades till handlingarna.

§§ 22—24.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 25.

Lades till handlingarna.

§ 26.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 27.

Lades till handlingarna.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,36 e. m.

In fidem

Hj. Nehrman.